

Avui

PREMSA
TOROYA

ANY VIII - N.º 69 - SEGONA EPOCA - PERIÒDIC INDEPENDENT D'INFORMACIÓ LOCAL - ABRIL 1992

SA COVA D'ALI-BABA

Quan no hi ha en tot es País
carretera en condicions
i es govern gasta es milions
amb un tren sense vagons
d'aquets que passen de llís.

Quan s'aufega s'industrial,
i es comerciant, i es fabril,
i amollen tot es caudal
amb un expo-universal
com magna fira d'Abril.

Quan, i més d'una vegada,
no hi ha esport per mancar pistes,
i es fot una millonada
per montar una Olimpíada
sense tenir esportistes...

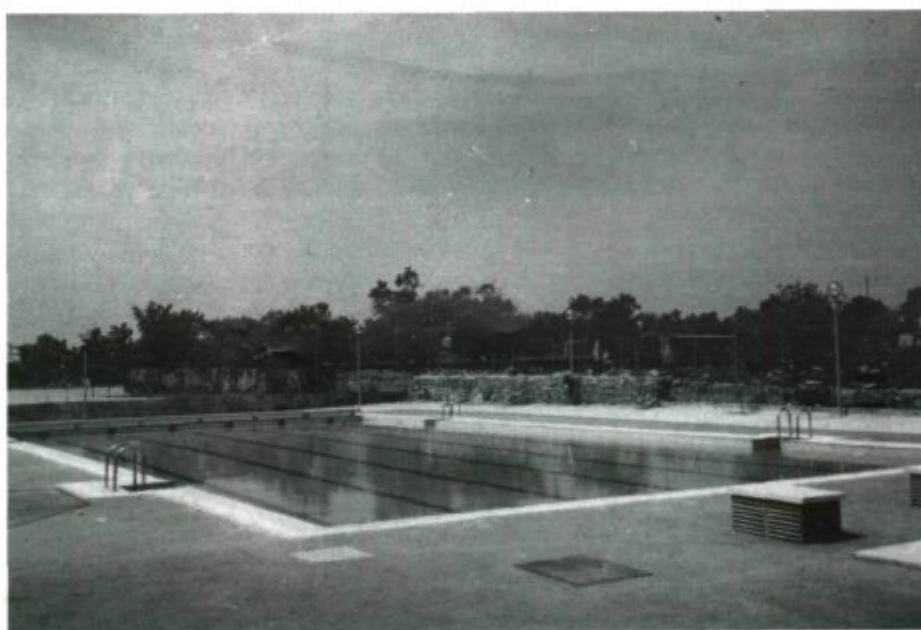
Quan, qui governen s'Estat
es pujen a ells es salaris
mentre fan un retallat
del subsidi d'aturat
a nels pobres proletaris...

Quan perden llavor i temps
sols per decret aprovar
s'assignació d'assistents
i cotxe als presidents
quan es vulguin retirar...

Quan a Espanya, es jutjats,
per falta de mans i gents
estan més que colapsats
i van pes carrer, amollats,
sa tira de delinqüents...

Quan arriba aquest moment
i un es posa a cavil·lar
tan sols li ve un pensament:
**És això un país decent
o cova d'Alí-Babá?**

EL SANT PERE

Un Poliesportiu per un poble.

Maquetatge:

Serafi Guiscafré
Arturo Pomar

Dibuix: ARPO**Fotografia:**

Julio Infante
Miquel Mestre Ginard

Repartidor:

Joan Bujosa Tous

Coordinació:

Joan Bujosa Tous
Mª Àngels Piñeiro

Redacció:

Serafi Guiscafré
Mª Àngels Piñeiro
Tomeu Femenies Sard
Joan Sard
Josep Cantó

Col·laboradors:

Antoni Ginard
Miquel Mestre Ginard
Miquel Moreu
Josep Melià

Pseudònims:

En Pinxo de Son Recuit
Es Santanyiner
Un de fora poble
Nuredduna
Gafese
CEFE
ARPO
Es Sant Pere

Administració:

M.A.P.E.

Cobrança:

Alejandra Infante

Direcció Artà: Conjunta

C/ Cardenal Despuig, n° 8-10
Telf. 83 66 52 - 83 62 49

Publicitat: 83 66 52 - 83 62 49

ARTÀ: No se responsabiliza de los conceptos vertidos por sus colaboradores, ni se identifica necesariamente con ellos. La opinión de la Revista se expresa únicamente a través del artículo editorial.

• Dipòsit Legal PM 203-1983

Impressió:

Imprenta Politécnica
Tel. 71 26 60. PALMA

Nuestros políticos, los locales, andan a la greña sobre la conveniencia de alejar los peligros de la calle Costa y Llobera, en la que a lo largo de los últimos años se han producido varias muertes y muchos accidentes. Creemos que es muy urgente tomar medidas y evidentemente, todas se justificarían si lograran evitar una sola muerte más.

La iluminación nocturna es imprescindible.

Deberían estudiar la construcción de rotondas tanto frente al cuartel de la Guardia Civil, como en las travesías de carretera comarcal, léase Son Servera y Cuevas de Artà.

Las rotondas alivian las velocidades amén del control por radar.

No somos partidarios de la semaforización de las carreteras pero no sé si se habrá pensado en la solución de dos puentes peatonales.

Tanto frente al Carrer Major como al del Ponterró estos dos puentes darían una gran seguridad a peatones y a ciclistas que podrían atravesar la avenida sin peligro alguno.

La estética de estos puentes no suele ser de lo más paisajística pero podría intentarse darle un aspecto acorde con el entorno haciendo crecer la hierba en sus aledaños.

Y si no hubiera más remedio, como último recurso poner semáforos. Terminar en una palabra con el peligro de una circulación inconsciente, procedente en su mayor parte de esta carretera chapucera que nos han endilgado con la peor reforma que uno puede imaginarse.

¿Cómo puede aceptarse este engendro de obra pública, con un asfalto infame con el piso irregular que produce un balanceo horrible a los automóviles? ¿Cómo puede tráfico pasar sin multar el peligro que representan los desniveles en Sa Costa d'en Grua?

Esto clama al cielo. Y no hablemos de como están dejando los arcenes la fealdad de los escombros depositados en los aledaños. El perjuicio ocasionado a los colindantes y a los caminos que confluyen en la carretera.

Esta obra justifica una acción de protesta que deberá ejecutar el alcalde en nombre de todos los perjudicados usuarios de esta infame carretera, la mayoría artanenses.

UN POLIESPORTIU PER UN POBLE

I UN MATRIMONI PER UN PALAU D'ESPORTS

Perquè hem vist il·lusió i ganes de fer feina a Miquel Rosselló i la seva esposa. Hem vist el poliesportiu brillant com un diamant després de la neteja matinera.

Quan hi ha il·lusió i ganes de fer feina tot ha de rutllar bé. No ens cauran els anells si deim que damunt la nostra revista se questionava la forma de concedir la concessió i en canvi ara trobam un encert el haver-ho fet. El temps i l'actuació ens donaran o llevaran la raó, però per lo que hem vist creim que aquesta parella pot ser molt positiva pel poliesportiu artanenc.

Evidentment la conservació del ple usatge de les instal·lacions és un quefer que sols es pot realitzar des de l'alegria engrescadora d'una missió on la compensació vagi més enllà de l'econòmica.

Després voldriem que els qui facin ús de les pistes, dutxes i emplaçaments sapigueu estar a l'altura de les circumstàncies tractant aquesta joia com deven tractar-se tots els bens públics.

Tot el demés se mos donarà per afegit i tendrem l'orgull de tenir unes instal·lacions esportives avui com avui de les millors de Mallorca, tal com digué el dia de la inauguració el President del Consell Insular de Mallorca l'Honorable Joan Verger Pocoví.

Per tant, un vot de confiança a en Miquel i a la seva dona i mentrestant tot el poble té una cita amb el poliesportiu, que a més a més és una lloc on es disfruta del paisatge, lluny de cotxes i motorinos.

Tenim un poliesportiu per a un poble, ara necessitam el poble pel poliesportiu.

Artà no sol fallar mai!

Sa Colònia

Aunque este mes no son muchas las cosas a relatar, para una pareja de colonien- ses son muy significativas y vamos a referirnos en primer lugar a su caso.

Bodas de Oro. Verdaderamente éstas constituyen un gran acontecimiento que eclipsan en parte el resto de las cosas de nuestros alrededores.

El matrimonio formado por Pedro Gelabert Riera y Francisca Riera Cursach, celebraron sus bodas de oro, el sábado 28 del pasado mes de marzo. La misa de esta función, con un llenazo impresionante, empezó a las 5 de la tarde en la capilla del Convento de las Monjas de la Caridad.

La función religiosa en sí resultó muy interesante, y cuyo interés incrementó el hecho de que el celebrante fuera un sacerdote del pueblo, D. Andrés Genovart Orell, quien hizo una muy adecuada plática a la circunstancia.

Una vez terminado el acto religioso, unos 100 asistentes, fuimos invitados a participar en un refresco-cena en la Residencia de Can Cosme o de D. Mateu, en donde encontramos preparada una verdadera monada de mesa, tanto en abundancia como en calidad.

Fue una fiesta interesante y simpática, y deseamos a la pareja larga vida y toda clase de venturas.

Representación teatral. También el día siguiente, Domingo 29, la Juventud Seráfica de Artá, representó en el Centro Cultural, una comedia en dos actos, titulada, «Ha arribad na María Magdalena»,

y tuvieron entretenida a casi toda la gente de la Colonia casi toda la tarde, disfrutando, además de algunos pasajes realmente cómicos. Además de disfrutar se trataba de ayudar a cubrir gastos de un viaje de turismo de la Sociedad, y creo que consiguieron un buen pellizquito por lo pequeño que es el pueblo.

Lluvias abundantes. Durante las dos últimas semanas ha cambiado por completo la persistencia de la sequía, que tenía un poco alarmados a los agricultores que quedan en la comarca. Ahora el panorama ha tomado otro rumbo, pues en poco tiempo, en lugar de oír decir «la cisterna se nos va vaciando, se oye comentar que está a punto de tener que desviar el agua de la canal a la calle. Puede que no falte ya este año el líquido elemento para madurar la cosecha. ¡Así sea!

Colonia de San Pedro, Abril de 1992

JOSÉ CANTÓ PLANISI

Vendo Televisión

y

Radio Cassette.

•

Precio a convenir.

Calle Botovant, 24

ARTÀ

TALLER MECÁNICO MIGUEL GENOVART

Reparaciones en general
Compra y venta de automóviles

de todas las marcas y modelos,
nuevos o usados

Cria. Sta Margarita

Telf: 83 60 12 ARTÀ (Mallorca)

Comisario Castell

por ARPO

PROSTATA

—A veces creemos saberlo todo y resulta que al final no sabemos nada.

Con esas sentenciosas palabras se descolgó Boira aquella soleada mañana de primavera cuando apareció por la comisaría.

Castell levantó los ojos del periódico que estaba leyendo y los fijó con viveza en su subordinado que, gesticulaba como un orangután levantando los brazos de arriba abajo y de abajo arriba de forma descompasada, casi inhumana.

—¿Y ahora que mosca te ha picado tan de mañana? —preguntó el policía a aquellos cien kilos de carne bautizada que se movían por el despacho dando manotazos sin tón ni són.

Boira se retiró de la ventana y se sentó en su butaca preferida, al instante un foganazo de luz solar libre de impedimentos invadió con fuerza la pequeña estancia cegando momentáneamente al comisario Castell que en aquellos momentos intentaba encender una pipa con un mechero que se había quedado corto de gas.

—Esto no carbura ¿tienes cerillas?

—¡Eh!...

—¿Qué si tienes cerillas? —preguntó de nuevo el comisario al taciturno sargento Boira.

—¡Claro! aquí las tiene, son de propaganda... de «Can Faro».

Al instante la habitación se llenó de un humo espeso que despedía un olor agri-dulce. La cachimba del comisario funcionaba a la perfección.

—¡Bien! Suelta el lastre, que te escucho, —refunfuñó el comisario con la pipa metida entre los dientes.

—¿Recuerda usted a la señora Chiclinde?

—¿Te refieres a la alemanota de Cala Ratjada?

—¡Exacto! señor comisario.

—Si mal no recuerdo esta señora tiene más de cincuenta años —apuntó el policía— y lleva la tira entre nosotros.

—Más de quince —contestó Boira—, y me jode que durante tanto tiempo hayamos permanecido con los ojos cerrados respecto a ella.

—No se donde quieres ir a parar con tanto misterio —dijo el comisario—, y deja ya de urgarte en la nariz que me pones nervioso.

—Perdone usted, pero esa mala costumbre la adquirí de chico y...

—¡Bien! prosigue.

—El jueves pasado, que como bien sabe usted era mi día

de libranza, bajé a Ciutat para arreglar unos asuntillos de poca importancia, y de paso visitar a mi cuñado «en Tomeu es flabioler» que le habían operado de próstata.

—¿En Tomeu des Valldemossa?...

—¡No comisario!, mi cuñado es «en Tomeu de Felanitx, que també i de mal nom li diuan Flabioler».

—¡Ah!, sigue, sigue...

—¡Pues bien! —¿A quien cree que vi compartiendo habitación con mi cuñado y operado del mismo mal?

—No se Boira, no se...

—Nada más y nada menos que a nuestra amiga doña Chiclinde.

—¡No seas burro! ¿Acaso no sabes que las mujeres no son prostáticas?

Doña Chiclinde era una alemanota mastodóntica a la que le gustaban mucho los animales...

—¡Coño! por aquí voy: Por eso me sorprendí.

—¿Y que hiciste?—, preguntó Castell intrigado por el hecho.

—Investigué en Conserjería sobre los enfermos de la habitación 222 de la Tercera Planta, llegando a la conclusión que la tal Chiclinde, se llama en realidad Claus Von Pappen, nacido un 15 de mayo de 1938 en la ciudad de Nurenberg.

—¿Qué le pareció la historia de la alemanota? —interfirió Boira a su superior que se le veía ciertamente asombrado. —Luego prosiguió. —Mire que si se tratase de un «nazi» camuflado de la época de la Segunda Guerra Mundial...

—No digas giripollecés, Boira, esta persona cuando terminó la guerra sólo contaba unos diez años de edad.

—¿Entonces?...

—Simplemente, se trata de un travestido.

—O sea un maricón como la copa de un pino.

—Lámalo como quieras, pero hay que reconocer que se trata de una bellísima persona, que nunca nos ha causado problemas de ninguna clase.

—En eso tiene razón —dijo Boira, mucho más calmado—, buena persona si lo es.

—Entonces guardamos su secreto...

—De acuerdo comisario, «na Chiclinde» se lo merece.

POMPAS FÚNEBRES ARTANENSES

Avda. Ferrocarril, 33 - Tels 56 30 96 - 56 39 34

EL VESTIT

Conta John Milton, en *Paradise Lost*, un poema immortal, que Adam i Eva, per ocultar el seu crim i la vergonya del pecat, s'endinsaren als boscos i, elegint les figures de Malabar o Dècan, amb ses fulles amples com escuts d'amazones, embastaren els primers vestits de la història humana. A partir d'aquell acte eminentment civilitzador, la vestimenta i l'home són inseparables. Si bé no cal exagerar, tot admetent que *hàbit no fa monja, ni musa canonge* (podem estar-nos de dir «el hàbit no hace al monje») o que, fet i fet, *sa moneia, per bé que la vesten, sempre és moneia*, s'ha de reconèixer que el vestit és un instrument d'identificació personal i un fenomen significatiu de cultura, i així ho expressen els adagis: «en lo vestir està el sentir o «dis-me com vistes, te diré com penses».

Sia, doncs, per *adorn* (mai per «adorno») o per abrigament, no s'afluïxen, els homes, de la indumentària, sobretot si *és moda* (si «està de moda», l'espanyol es qui ho diu). Tanmateix, hi ha persones que s'endiumengen tot seguit, plantosos i gallards els uns, i d'altres fets un carnestoltes, amb roba *cridanera* (no digueu «llamativa») i extravagant. Tot i això, és cert que vestir bé fa il·lusió, que primer aniríem *de vint-i-un botons* («de tiros largos» no convé) abans que garroners o mal engiponats, i que tota la vida en conversam des que el món es món. Llastimosament, però, dins aqueixa parla es confonen massa barbarismes, que truquen o substitueixen les formes nostrades, i que s'han de treure del mig.

Se m'acuden exemples: «albornós» com a *barnís*, «camisson» per *camieta* o *camia de dormir*, «sapatilles» en lloc de *sabatices*, «hombreses» i no *muscleres*, «sostens» en comptes de *sostenidors*, *pijama* pronunciat a la forastera, i, sortint de les peces interiors, «mono», «guardapolvo», «gaban» o «gabardina» supleixen la *granota*, el *guardapols*, el *gavany* o la *gavardina*. Se sent dir «lac», «pajarita», «gorro», «nilon» i «lliga» en substitució de *llaç*, *llací*, *casquet*, *niló* i *llogacama* o *trobiguera*. Apar que es vulgui apedaçar la llengua amb les retalladures d'una altra: no s'ha de consentir. Posseïm, de paraules pròpies, un gran *assortiment*; el «surtit» manllevat no ve, doncs, a fretura. Val mes un *retall* nostre que un «saldo» foraster.

JOAN ESCANELLAS LLINÀS

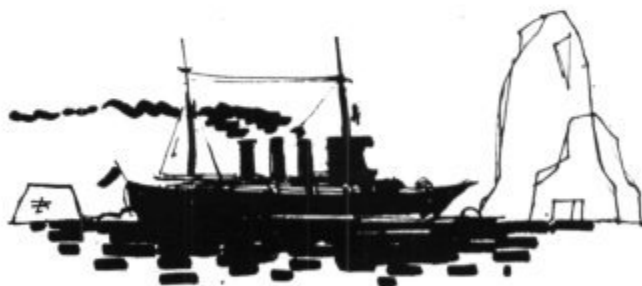
LA NOTICIA

SUBASTADOS LOS TELEGRAMAS DEL «TITANIC»

La venta de 448 telegramas recibidos o enviados por el «Titanic», entre ellos el que anunció que el barco se estaba hundiendo, llegó a la cifra record de 174.000 libras (300.000 dólares). Esta subasta se efectuó en la famosa sala Christie's de Londres, y la puja fue superada seis veces más de lo previsto.

El mensaje «Sinking wants immediate assistance» (Nos hundimos queremos ayuda inmediata) escrito sobre un papel con membrete «Marconi International Marine Communication» fue adquirido telefónicamente por 66.000 libras por un comprador anónimo.

Los otros lotes incluyeron mensajes del Carpathia que recogió a 701 supervivientes, mensajes de las naves que alertaron al Titanic de las zonas de témpanos, así como telegramas y cartas de pasajeros a bordo del paquebote, así como la libreta profesional de un marino.

Excavaciones SEBASTIAN SASTRE

Calle Son Servera, 29
Teléfono 83 65 59

07570 ARTÀ (Mallorca)

SEBASTIÀ MASSANET RIERA

a Sa Torre de Ses Puntes de Manacor. Fins l'onze de maig

SEBASTIÀ MASSANET RIERA

Fou tot un aconeteixement. Mig Artà s'hi congregà, sobretot la gent que sent una inquietut artística. Podem assegurar que la contemplació de l'evolució de la pintura d'en Sebastià produeix uns esveraments que obliguen a capbúsar-se dins les profunditats oníriques. Al mateix temps l'ànima permanece tranquil·la, quieta pel gran equilibri cromàtic del nostre pintor. Es tota una experiència contemplar una de les seves obres.

Però millor que noltros ho expressa el nostre paisà Josep Melià amb un escrit magnífic com tots els seus. Anau-hi a veure-ho per poc que pogueu. S'ho val la pena.

«Ones» (detall)

Oli / tela

100 x 200 cm. 1990

Artà, Abril de 1992

ELS ARBRES TAMBÉ CAMINEN

Fa goig presentar un pintor jove d'Artà. Estim tant el meu poble que tot allò que engrandeix la seva significació —tant en l'aspecte cultural com econòmic— em produeix una satisfacció molt profunda.

No coneixia personalment *Sebastià*

Massanet, tot i que n'havia sentit parlar a les dues revistes del poble. I un dia es presentà amb les seves obres, amb la torrentada del seu inconscient traduït en forma de les ones del somni. Vaig veure com devallava al fons de la pintura per la via de l'exploració de les bubotes interiors, i caminava pels laberints de la memòria. Ensopegant, de vegades, per l'admiració que li produïen artistes tan diversos com *Hieronymus Bosch* o *Salvador Dalí*.

En *Sebastià Massanet* fa una pintura

que té moltes referències culturals implícites i explícites però que tracta de modular només amb elements plàstics. Se l'hi endevina ofici i imaginació. Dins la seva ànima hi ha un conflicte de formes i de colors que s'expressa en forma d'onades afectives, com els esquitxos d'una font intermitent i per on hi penetren els arcs de Sant Martí. Crec que el resultat és inquietant, excita la imaginació de l'espectador, mou a curiositat, obre portes. En definitiva, interessa.

Pens que el camí que s'ha proposat *Sebastià Massanet* és qualsevol cosa menys fàcil. És una ruta que ja està molt transitada i a on trobarà entrebancs de molt diversa consideració. Però el veig obert i lluitador, té traces, sap manejar bé el color i explorar avencs que encara estan plens de misteris i de possibilitats. I avui per avui la seva pintura és intensa i torbadora. Per tant mareix un vot de confiança clar. Però tot i els perills que l'esperen hi ha, al meu entendre, una cosa que està prou clara. Era molt més difícil arribar fins ací que continuar caminant cap endavant. I si en silenci, i en el seu raconet, ha sabut construir aquest univers complex i que ens obre horitzons nous, l'hem de rebre en societat com un home que segurament ens farà gaudir d'una obra pictòrica personal i plena de troballes.

Esper que els espectadors sentin la mateixa artanença alegria amb la qual m'he identificat amb aquest artista. Perque ell té raó. Els arbres també caminen.

JOSEP MELIÀ

Entrevista a D. Andreu Riera, Conseller d'Esports

Tal i com havíem promès als nostres lectors des de ja fa un parell de mesos, quan vàrem donar la notícia de que Artà seria una de les seues que acolliria un dels partits del torneig de futbol benjamí, els oferirem a continuació una petita entrevista amb D. Andreu Riera, conseller d'esports de la nostra Comunitat Autònoma.

—En primer lloc, voldriem aprofitar l'ocasió per haver pensat en el nostre poble com a possible seu d'aquest torneig i donar-li les gràcies per totes quantes coses ens són possibles gràcies a l'ajut que ens brinda la Conselleria d'Esports que vostè tan afanosament encapçala. Ja que no volem pegar a ull, ni per poc ni per massa, podria fer vostè mateix, una mica de memòria i resaltar els aspectes més importants en els quals la seva Conselleria ha intervingut a la nostra localitat? I, com va ser que decidíreu realitzar aquí aquest torneig de caire tan important?

—Durant els darrers anys el Consell Insular de Mallorca, ha col·laborat amb l'Ajuntament d'Artà dins el Pla d'Equipaments Esportius amb la quantitat de 20.000.000 de pts. destinada a la construcció d'una piscina i d'un poliesportiu.

El motiu pel qual es va decidir celebrar un partit del Torneig de futbol Benjamí a la localitat d'Artà, va ésser la sol·licitud prèvia de l'Ajuntament per aquest partit, i el CIM continuant amb la política d'aproximar aquest partits a les poblacions de Mallorca va creure oportú concedir-lis.

—Quin temps fa que la Comissió d'Esports vé realitzant aquest torneig? D'on va partir aquesta iniciativa?

—La Comissió d'Esports del CIM, ve celebrant aquest torneig desde fa quatre anys. La iniciativa d'aquest torneig de pasco va ésser perquè els jugadors del torneig del futbol benjamí tenguesin un alicient més al formar la Selecció de Mallorca.

—Quins plans té la seva Conselleria d'Esports de cara al futur del futbol base, tant a nivell de ciutats com a nivell de poblacions amb menor nombre d'habitants?

—La nostra ajuda de cara al futbol base, serà sempre amb el Torneig de futbol Benjamí del CIM.

—Deixant el futbol de banda, còm veu vostè en general el futur esportiu de les Balears? S'entreveuen estrelles a curt o llarg plaç? I, quin és l'índex de participació de les nostres illes als jocs olímpics?

—El nivell esportiu de la nostra Comunitat va creixent de forma molt important, veiem que de cada dia hi ha més atletes i figures importants dins tots els esports, i de cara als J.O. del 92 i participaran uns deu mallorquins, que seran: 5 regatistes de vela, 2 tiradors, un boxeador, una jugadora de fronton, un jugador de futbol i 2 jugadors de volei.

—Quina opinió li mereix el que tots els jocs olímpics es celebrin a Barcelona i no es facin les regates de vela aquí com a un principi es pensava que es faria?

—Aquesta pregunta es millor deixar-la, ja que moltes vegades em protestat i no val la pena fer-ho més. La discriminació que em estat sotmesos es de verdadera vergonya.

—Quins són els seus millors desitjos cap al 92 i quins veu factibles de realitzar, esportivament parlant?

—El que els nostres jugadors olímpics aconseguisquin medalles seria la millor imatge per al nostre esport.

—Quins plans té la seva Conselleria per tal de millorar l'esport a la nostra comunitat dins un plaç de, per exemple, tres anys?

—Nosaltres continuam pel camí iniciat ja fa quatre anys, i sa feina ja va donant els seus fruits, la nostra política de millora en instal·lacions esportives es la clau perquè millori l'esport dia a dia.

En nom de la nostra redacció, i dels nostres lectors, li donam les gràcies per la seva amabilitat i atenció al concedir-nos aquest petit-molt del seu tan valuós temps. Moltes gràcies de bell nou per tot.

CORCADISSA D'ANTANYIA

Qui habita la garriga, un dia amb l'altre lliga, i l'amo en Rafel Piris Massanet, Bidigos, d'un sol cop havia de lligar i feixar la vida a força de treballar nit i dia. Carboner i llenyataire professional, campava dins els aspres ombriols de la muntanya, afanyant-se a la vela perquè la nau familiar no anàs a fons.

Era fort com l'acer i més mal d'absoldre que un marxando davant la pesseta. Destral en mà, pocs homes podien amb ell. Perquè ja se sap: per anar de carbó, un home no pot ser pastat d'aigua freda. Es qüestió de no tenir rampa per treure els seus. Això comporta que la constitució física té d'acompanyar, tota vegada que a una persona físicament dèbil millor li serà prendre altres rumbos.

L'amo en Rafel Piris Massanet als 56 anys d'edat. Nasqué el 5 d'octubre de 1900, morint el 26 d'octubre de 1962. Casà amb Maria Esteva Ginard, Fulla i també Bova, el 10 de maig de 1924. Un dels testimonis de les noces fou el seu amic coral Joan Llabrés Arrom, Boter.

L'ofici de carboner esquinça i minva la voluntat. Quan la sitja cou, no hi ha més remei que parar metxa anc que la climatologia sigui adversa. I per amor de Déu que no ploqui, perquè la pluja és l'element al qual més tem el

carboner. Si cau aigua de bambolla, la sitja panseix i per tots caires bessona, essent gairebé impossible la normal cocció dels tions, i la qual cosa fa que el carbó surti grenyal i breuol i després les madones, alhora d'encener-lo, tendran serioses dificultats per aconseguir la combustió necessària al moment de coure el menjar.

Tot això bé ho sabia l'amo en Rafel. A posta es treia la pruaga de pollaguera. Un bon dia decidí fer feina per ell, provant sort a Sos Sanchos en temps des Pambolis. Durant el moviment l'amo en Jolià Carrió, apoderat del Marquès, li féu la proposta de netejar s'alzinar de S'Estacada a Morell. Digué sí, i, amb una rispada, canvià d'aradores. El tracte verbal va ser bastant acceptable per ambdues parts. La finca posava els carros traginers, el carbó a mitges i la llenya prima i la molinada per a l'amo en Rafel.

A les saons, un home bregat solia feixar 20 feixos de rama diaris, els quals posteriorment eren venuts a velló el feix, l'equivalent al preu d'un jornal, osia un duro. L'amo en Rafel pel fet de tenir els fills Joan i Rafel en edat escolar, només podia servir-se d'en Vicenç i de l'amo en Jaume Gurries, sogre de mestre Tomeu Borró.

La primera sitja de S'Estacada produí 250 quintars. El carbó era d'alzina i es vené com a terreta. L'èxit encorajà l'amo en Rafel, perquè En Miquel Mungí, En Granot de Manacor, En Miquel Seu, En Biel Jutger i N'Andreu Mondoi s'emportaren el gènere a mig apagar.

Mans a l'obra i anem per la segona sitja. Aquesta cogué 21 dies, dant-li temps, mentre covia, a tallar la tercera. Acabada la missió a Morell, mudança d'ormejos i sàrries cap a Bellpuig. Començà a l'alzinar de Ca'n Jusepet fins a Ses Pinedes. Per últim anà a Son Fortè, sempre respectant el tracte primitiu. Tanmateix, tot té fi. El fill Joan es decantava per les paletes i el gavetó. En Rafel no havia nascut per carboner ni per aquestes. La Providència el dotà d'un cos atlètic i unes mans com a tenalles. El destí i la glòria l'esperaven davall tres pals i una xarxa darrera, per atenallar els xuts intencionats d'en Puskas i companyia.

Tan sols el fidel Vicenç seguia fent costat al pare (estant a Son Fortè en Vicenç rebé la recompensa de 85 duros per comprar-se la primera bicicleta) i tan li valia carbó de culots com carbó de corneti: muntar braceroles que tapar bessonades; bessonar que triar; pesar que ensarriar; verducar que estellar; Tasconar que esbrellar; trocejar que ationar, perquè un home quan és de carn de xinxà i feiner, el que manco importa és la feixugor de la feina.

Ara que ningú perdi l'entrellu d'aquesta evidència: Si l'amo en Rafel Bidigos era d'ullastre, la seva muller, Maria Esteva Ginard, Fulla, era una espurna que traspassava les fosques de la vessa. Amb semblants pares, en Vicenç, en Joan i en Rafel Piris, per llei natural havien de sortir clavats als progenitors. I talment és.

L'hora suprema d'una diada matancera: Pastar la sobrassada. Ritual difícil i complicat si es fa a l'antiga usança. Pastera de fusta, senalleta de palma amb les espícies, plat fondo per gratellar-hi bones grapades de sal, la banqueta del sacrifici per peanya, mentre el pastador, cinturats amb un sac de cànem fermat amb un cordell d'esporguims i arremangat tall de colzes, fa la mitja en senyal d'assentiment per l'èxit momentani. S'aferrará? L'amo en Rafel confia que no. Ell té les naturals esperances que surti encertada, perquè hi va el companatge de tot l'any. I viu. De sempre s'ha dit, i és cert, que hi ha més dies que llangonisses. Salut i perxada, fan la vida regalada.

Comercial

ARTA

EN ARTA:
Carrer de Clutat, 26 - Tel. 56 21 48

EN MANACOR:
Polígono Industrial
C/. Menestrals, 11 - Tel. 55 58 11

HANNEY PERULON

CONDOR

BALLE

B.C.S. Taladoras y Segadoras

Per més informació: Cridar al Tel. 83 61 48

Motocultores, Tractores

CONDOR	Motocultores y Microbombas
BALLE	Empacadoras - Frotamocadoras y Sistemas de Riego
DAJURA	Equipos preparación Tierra y Siembra
ALUDO	Cubos de vacio
MORONA Y OPEN	Motocultores
SANAB	Pulverizadores
GARIBAY	Barros de Corte
JURAPESA	Bombas
BLANC	Motocultores de Almacenamiento
BEAR	Almacenamiento

FINS QUAN...?

Aquest interrogant sens dubte ens heurem fet molts, en certa preocupació, davant la carrera galopant que prenen els avatars que componen l'esser de la vida, dalt aquest planeta que ens ha tocat néixer i per tant viure i morir.

Perque tot, sense excepció, va tan de veres, que més que correr, vola. Per qualsevol caire ens girem, ens envestim amb el mateix problema. ¿ahon anam a parar?

Ja sé que en el temps de la meua infantesa, tot era polarment distint: llavonces a les botigues de vendre apenes hi havia sis o set articles alimentaris —arròs, farina, xocolata, pinyes, sucre, patates i poc més— però com que també hi havia pocs doblers, la vida forçosament havia de ser ermitana. I els gusts no passaven de comprar una pessa de cocavets o una barreta de torró de n'Agustina, que venia a posar una taula d'aquestes llepolies aposta des de Manacor.

No vull dir, amb això, que el viure de llavors fou més bó o més dolent, sinó que era diferent, estava més barallat amb el gaudir de moltes coses que tenim avui en dia molts d'humans. Aquest millorament d'avui es deu al progrés, que no té aturats i cerca sense repòs regals i comoditats pels homes —i dones— en menys esforç corporal. I el Progrés no té atur, tal com em recorda haver llegit a l'escola, a un llibre ahont hi llegiem troços instructius, la composició poètica següent:

- «Alto el tren. —Parar no puede.
- Ese tren, adonde va?
- Por el mundo caminando en busca del Ideal.

- ¿Cómo se llama? —Progreso.
- ¿Quién va en él? —La humanidad.
- ¿Quién lo dirige? —Dios mismo.
- ¿Cuándo parará? —Jamás.

I, en veritat, no s'ha aturat, perque no pot. Ha de mouer, sempre descobrint millores per fer la vida més bullanguera, més còmoda i atractiva. Ara que, els descobriments exigeixen tributs, moltes vegades, cruentos.

Només em referiré, avui, als automòbils, als milions de cotxes que es fabriquen només cada any: més costosos i més ràpids. La majoria de gent de qualsevol indret, es l'amo d'un cotxe per fer els seus desplaçaments, de dia i de nit. I per molts de motius, es produeixen accidents de carretera, molts de pics mortals.

I malgrat tan llamentables desgràcies que reporten tant dolor i llàgrimes, les fàbriques seguiràn fent automòbils i els humans seguiràn rodant a velocitats excessives i voldràn adelantant als conductors de marxa més moderada, perquè el progrés no pot aturar-se.

I malgrat eixes morts de rapidesa de llamp i de recomanar prudència i moderació, sempre hi haurà accidents mortals, perque sempre hi haurà més cotxes en circulació, «perque el Progreso no puede detenerse: jamás».

PERE ESTEVA SANCHO

Ciutadella, 24-3-1992

CHARLAS DE LA TERCERA EDAD

PRECAVIDO

—Como ultimamente por Artà hay tantos accidentes de tráfico, ya salgo a la calle preparado por si me toca...

Perruqueria
UNISEX
tractament d'UVA

Obert cada dia
manco els
dilluns

C/. Gran Vía de la Constitució, 64 (Cantó Jaume III)
Tel. 83 63 82 - ARTA

USCHI I BEL

L'ASSIGNATURA PENDENT... dels mallorquins. La nostra història

Del 902 al 1229

Ara hem arribat, on vertaderament comença a haver-hi documentació de la nostra història, ja que fins a l'arribada dels moros, les dades del que es disposa són bastant confuses. És a partir de la dominació musulmana, quan es comencen a tenir més ben espinzellats els esdeveniments que succeeixen a casa nostra. Encara que molt sovint els historiadors no coincideixen amb la data, sí coincideixen en el succés, tant els musulmans com els cristians.

La dominació islàmica de Mallorca féu florir l'agricultura, foren els introductors de la sinia que, ha perdurat fins a la meitat del segle que ara acabam. També importaren l'arròs, la canya de sucre o canyamel, com a Mallorca fou coneguda. Els actuals números, d'origen xinès, foren ells els que els feren conèixer a Occident, així com el taronger, també del mateix origen. No ens queden més que unes mines deixalles arquitectòniques i unes poques paraules com l'esmentada sinia, síquia, albercoc, moix que dit de pas, som els únics catalano-parlants que ho deim del gat.

Tengueren un important comerç naval i la seu més important de la pirateria mediterrània.

L'any 902, el poderós musulmà Isam al-Hawlaní feia un viatge des de la Península Ibèrica a la Meca, un fort temporal l'obligà a refugiar-se a Mallorca, la qual cosa l'assebantà de les migrades defenses que tenien els mallorquins. En tornar del seu viatge n'informà l'emir Abb Allah incitant-lo al mateix temps a la conquesta de l'illa, cosa que féu amb voluntaris que, el propi Isam al-Hawlaní va capitanejar, conquerint Mallorca l'any 902 (per algun historiador fou l'any 904), incorporant-la a Al-Andalus, després de dura i llarga lluita amb els mallorquins. Fou proclamat el primer valí o governador i s'ocupà de la restauració de Medinat Mayurqa, —nom que donaren els moros a la Ciutat de Mallorca— encara amb un elevat grau de la destrucció que n'ocasionà el pas dels vàndals uns segles enera.

Fins a l'any 1015 fou governada per valís que depenien d'Al-Andalus, és a dir, del califat de Còrdova. Si un d'aquests governadors fou pirata el que el succeïa ho era més, fent abordatge a tot vaixell que aglapien, incursions per terres peninsulars i occitanes i d'un d'ells anomenat Cautsir, es sab que ajudà als seus correligionaris peninsulars en el setge i presa de Barcelona, l'any 986.

L'any 1015, l'emir o rei de Dènia, Modgeid, es declarà independent de Còrdova incorporant les Balears i les Pitiüsses al seu emirat. Aquest emir féu un decret, en què obligava a tots els seus súbdits cristians a no reconèixer més autoritat que el bisbe de Barcelona. Decret que fou ratificat més tard per l'emir Ali.

PRIMERS REIS HISTÒRICS DE MALLORCA

Al-Murtadà.— (1075-93) Governador de Mallorca des del 1075, en veure que la part peninsular de l'emirat de Dènia era conquerida per l'emirat de Saragossa, aprofità per a fer-se independent i al mateix temps proclamar-se emir. Aquest esdeveniment succeïa l'any 1087 i així passà a ésser el primer rei conegut. Segons els historiadors musulmans, quan ells arribaren a Mallorca hi havia rei independent i ells el feren presoner, però sí així era no en coneixem el nom.

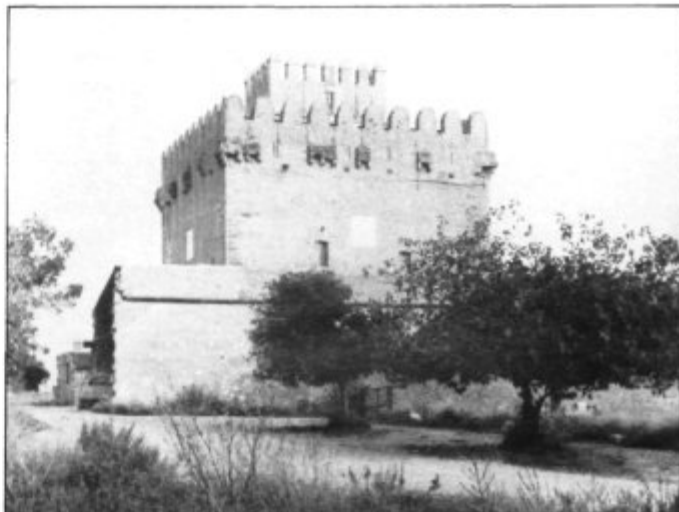
Mobaxir.— (1093-1114) Fill adoptiu i també successor d'Al-Murtadà engrandí i fortificà Medinat Mayurqa. Les murades que aquest emir féu construir, eren les mateixes que es modificaren al segle XVI.

No perque Mallorca fos independent, havia deixat de ser una cova de pirates i cansats els occitans i els catalans de tan poca seguretat per

als seus vaixells, durant el regnat de Mobaxir l'arquebisbe, Pere de Pisa i el comte de Barcelona Ramon Berenguer III, firmaren l'acord de dur a terme una croada contra els balears. En assabentar-se l'emir mallorquí, de les intencions dels pisans i dels catalans demanà ajuda als almoràvids, secta sahariana de recent conversió a l'islam, molt fanàtica i intransigent que arribà tard.

Abu Rabi Suleiman.— (1115) Durant el setge morí l'emir Mobaxir i el succeí, però fou fet presoner pels pisano-catalans en apoderar-se de la ciutat i segons les cròniques foren alliberats 30.000 cristians que tenien presoners.

En Ramon Berenguer hagué de tornar als seus dominis que, es veien seriosament amenaçats pels almoràvids.

L'any 1116 arribaren els saharians a Mallorca, trobant la ciutat recentment cremada pels pisans que just acabaven d'abandonar-la, es pot dir que la repoblaren, ja que deportaren tots els nadius o mossàrabs al Magrib. Mallorca fou incorporada a Al-Andalus però per a molt poc temps.

Ibn-Ganiya.— (1127-52) Nomenat valí per Còrdova, al poc temps es proclamà independent, encara que mai es declarà emir.

Ishaq.— (1152-85) El seu regnat fou el més pròsper de tots els de la dominació mora de Mallorca. Firmà acords amb Pisa i Génova i en canvi féu incursions per terres peninsulars cristianes.

Ali.— (1185-88) En morir Ishaq, nomenà hereu al seu fill Mohamed, però en saber els seus germans que s'havia declarat súbdit dels almohades que, anaven conquerint l'Al-Andalus proclamaren n'Ali emir. Aquest emir va lluitar i vèncer als almohades del Nord d'Àfrica, on fou poderós.

Abd Al-lah.— (1188-1203) Havia estat nomenat poc temps abans valí de Mallorca pel seu germà l'emir Ali, per a combatre als almohades i als seus partidaris de l'emirat. Cosa que hagué de fer durant tot el seu regnat fins que finalment fou vençut.

Els vint-i-sis anys de dominació almohade, foren decadents, amb constants lluites entre els valís i els principals senyors de l'illa.

Durant aquest període el comte de Barcelona i rei d'Aragó, en Pere I, tractà en Pisa i Génova la conquesta de Mallorca, però davant les dificultats que els comportava l'empresa, l'abandonaren. Fou el seu fill en Jaume I qui la dugué a terme tres dèquedes més tard.

(continuarà)

TOMITO

Fàbrica de Licors
Cerveses.
Licors nacionals i estrangers
DES DE 1890
Especialitat en licors mallorquins:
PALO, HERBES DOLCES I SEQUES,
ANIS SEC «LA ESTRELLA DE ARTÀ»

Carrer 31 de Març, 11
Tels. 83 60 38 - 83 62 07
Fax 83 52 80
ARTÀ

Vila d'Artà

EL CACHONDEO RECALCITRANTE

Montse Carbonell y Margarita Ferrer, vecinas de la Colonia de Sant Pere, se pusieron en contacto con el periódico ULTIMA HORA para aclarar una serie de puntos respecto al accidente ocurrido días pasados con un autocar de la empresa AUMASA. Ellas explican que el día 8 de abril debido a la lluvia, los estudiantes de la Colonia que acuden cada día a Artà, esperaban el autobús que les debía conducir de regreso a la Colonia. El vehículo llegó sobre las 17:20 horas. Al hablar Montse Carbonell pidiendo explicaciones al conductor por la tardanza, éste le dijo que le habían fallado los frenos y que no tenía mucha batería, y que él no se hacía responsable. Montse subió al vehículo y comprobó que éste, además de lo mencionado por el conductor tenía un agujero en el pasillo central de filas por el cual se veía el motor y la calzada. Mientras los niños se habían subido al autobús para protegerse de la lluvia.

El conductor advirtió que podía llegar otro vehículo de la misma empresa pero no sabía cuanto tiempo tardaría. Una hora después llegó al fin otro autobús advirtiendo el conductor del mismo que si querían él podía conducir a la Colonia, pero que el autocar costaba 32 millones y no era precisamente para conducir niños.

Montse, al oír tal afirmación, dijo que no era necesario que les acompañara ya que habían avisado de antemano a los padres, que fueron quienes al final acompañaron sus hijos a sus respectivos hogares.

(Fuentes: ULTIMA HORA.

Sobre un escrito informativo de «C. Schohl»).

SIGUEN LAS QUEJAS. EL CONSEJO ESCOLAR DEL INSTITUTO DE ARTÀ SOLICITARÁ AL MEC QUE SUSPENDA EL CONTRATO CON AUTOBUSES AUMASA

No es ciencia ficción, se trata de una realidad como un templo, ahora resulta que la asociación de padres de alumnos y la dirección del Institut Llorenç Garcias i Font de Artà han elaborado lo que se supone un estudio conjunto sobre el deficiente transporte escolar que realiza la compañía ubicada en Manacor AUMASA, en el que se recogen numerosas quejas contra el citado servicio y las acciones que se han llevado a cabo para intentar mejorarlo.

Este informe será estudiado por los que rigen el consejo escolar del centro, que deberá acordar si solicita a la dirección provincial del MEC que se suspenda el contrato con la compañía AUMASA y, por consiguiente, la contratación de otra empresa más competente que asegure un servicio digno y en condiciones, sobre el cumplimiento de los horarios acordados en el inicio del servicio, exigen-

do que los vehículos estén en condiciones en cuanto a limpieza, seguridad y autorizaciones administrativas.

En las gestiones ya realizadas para poder contar con otro medio de transporte escolar, se han conseguido dos ofertas, una de «Autocares SARD», y la otra de «Autocares LEVANTE», que ofrecen un mejor servicio a un precio muy razonable.

Los graves problemas denunciados, se basan en que el autobús de línea, desde la Colonia de Sant Pere a Artà, sale demasiado pronto, y además el mismo autobús transporta —en régimen de transporte subvencionado— alumnos del Instituto de Formación Profesional Na Camel·la de Manacor.

Se subraya en el informe la posibilidad de que AUMASA podría cobrar dos pagas del Ministerio por dos autocares, cuando sólo se utiliza uno.

EL CONSISTORIO DE ARTÀ PUBLICARÁ PROXIMAMENTE UNA GUIA DE SERVICIOS MUNICIPALES (Adhesión a la campaña, mejoras de las fachadas)

El Ayuntamiento de Artà, está preparando para este mes de abril o principios de mayo, la publicación de una guía «GUIA DE SERVEIS MUNICIPALS» que supondrá una actualización de las anteriores guías informativas publicadas por el organismo municipal. En esta clase de publicaciones se facilita información de los distintos servicios que el consistorio lleva a cabo y que puede disfrutar el ciudadano así como el visitante en Artà. En dicha guía se incluirá un listado de interés de la Villa y de la Colonia de Sant Pere.

A todo este compendio, se le añade un suplemento publicitario con el nombre de las casas comerciales y empresas locales, que con su ayuda han apoyado el proyecto de publicación de esta interesante guía.

FACHADAS

Un año más el Ayuntamiento de Artà se ha adherido al convenio de mejora y conservación de las fachadas promovido por la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

La aportación municipal al proyecto es de un millón de pesetas, los proyectos que se subvencionen lo serán en dos terceras partes del presupuesto global, corriendo los gastos a partes iguales entre el Ajuntament de Artà y Conselleria de Cultura, mientras que la tercera parte deberá ser sufragada por el propietario del inmueble al que se le arregle la fachada.

Con este ya son tres los años que el Ajuntament d'Artà se adhiere a la citada campaña firmando el convenio en el que participan la mayoría de los municipios de Mallorca.

BAR - RESTAURANTE

ES PINS

ESPECIALIDAD COCINA MALLORQUINA

C/ Ciutat, 49
Teléfono 83 64 61
07570 ARTÀ

• El ayuntamiento ha empezado el bacheo por algunas calles de nuestro pueblo y a la carretera que va al predio de «Son Puça». Buen comienzo pero que sigan, porque aun quedan algunos como los de las fotografías, que más que baches son socavones.

• Va de baches, dos representantes catalanes, después de comer, en un restaurante de Manacor con el coche pillan un socavón y uno dice al otro. Jolines este pueblo pronto se va a parecer al de Artà.

• Sabemos de buena tinta que el día 5 de Mayo y por parte de la Conselleria de Obras Públicas, se van a empezar las obras de poda en toda la avenida Costa y Llobera. Ya que son tan amables los de la Conselleria de Obras Públicas ¿no podríamos conseguir que también se encargaran de la jardineria de la misma Aveni-

da, que nos cuesta un ojo de la cara? Sería necesario que los encargados de La Sala presionaran un poco sobre este tema a no ser que se tengan que pagar algunos favorcillos.

• Preguntando, preguntando delante el Cuartel de la Guardia Civil el día 29 de Abril había dos celadores de obras públicas que estaban aforando (contando coches y personas a pie) y según pudimos saber era para la movilidad del proyecto de instalación de semáforos. Coincidió plenamente con los Srs. del P.P. en que en vez de semáforos, lo que realmente sería necesario es iluminación de la Avenida, el control total de velocidad que en toda la travesía es de 50 Km. a la hora, velocidad que sobrepasan la mayoría de vehículos a si mismo la ordenación de la intersección de la Guardia Civil, la Conselleria de Obras Públicas ha enviado diferentes estudios, pero ninguno aceptado por los de La Sala.

• Nubarrones se ciernen sobre Artà y va de pintadas. En anteriores publicaciones y hasta se aprobó en un pleno, pedían por favor que se eliminaran las pintadas de nuestro pueblo. Subiendo a San Salvador como se ve en la fotografía ya no hay una sino dos pintadas totalmente opuestas, de esta manera se empiezan las dos Españas y pensar que con un bote de un producto químico se podría solventar...

• No nos duelen prendas al afirmar que se siguen perdiendo un montón de horas de clase por falta de asistencia de los profesores en el Instituto. Los pelos se me ponen de punta al pensar en los exámenes de fin de curso. ¿Quién tendrá la culpa?

• Un ruego a los Srs. de La Sala, en el comienzo de la carretera de la Ermita de Betlem hay un cartel que pone Ermita de Betlem. Tan difícil sería reponerlo, o colocar otro indicando la ruta a seguir porque muchos turistas y visitantes se creen que la ermita es nuestro querido Santuario de San Salvador.

• NUESTROS MAYORES. Este mes ha sido un mes normal y la actividad del Club: Bingo todos los miércoles, sábados y domingos, lo más resaltante es la populosa excursión del día del Angel de la que informaremos exhaustivamente en el próximo número.

INSTITUT «NA CAMEL·LA» MANACOR

presenta

DéU

DE WOODIE ALLEN

UN DRAMA

Els dies 30 i 31 de maig

al Teatre dels PP. FF. ARTÀ — A les 21'30 h.

EL CUQUET DEL BILLAR

La primera menció que trobam del billar data de l'any 1429, precisament a França, en temps de Lluís XI. Alguns historiadors suposen que el tennis i el croquet són variants del billar, mot que, etimològicament, deriva del llatí «billa», que ve a ser una espècie de bastó vinclat antecessor del modern «taco».

L'esplendor del billar esclatà a França a principis del segle XVI i durant el conegut inventari de la duquesa de Valentinois, Carlota Albret, a l'any 1514, es comptabilitzà una valuosa i artística taula de billar.

El jove Carles IX també va ser un excel·lent billarista. Conten les cròniques que tal volta una de les peces més importants dins la col·lecció de mobles del monarca, sobresortia la famosa taula de billar, bellíssima joia d'art, construïda de llenyams nobles, amb incrustacions de perles i diamants i un pes de 500 quilos llargs.

Un vespre, mentre en Carles jugava plàcidament una partida, de sobte advertí l'escandalera dels hugonots o calvinistes francesos, els quals intentaven donar-ho a les cames amb el natural propòsit de salvar el coll i escapar de la matança col·lectiva instigada per la pròpia Catalina de Médicis, mare del rei. Era la cruenta nit de Sant Bartomeu de l'any 1572. El cap de fava d'en Carles IX, tot i després d'haver comprovat la procedència del renou públic, seguí com si res amb el tac i les bolles.

El vertader impulsor del billar fou el gendre d'en Felip IV, l'absolutista Lluís XIV rei de França. Per aquest, la partida dels horabaixes era cosa sagrada, fins a tal punt, que, per «prescripció facultativa», l'havia de jugar perquè l'exercici billarístic li ajudava a pair les penxades de voltor que, dia rera dia, engospava el famolenc fill de Lluís XIII i Aina d'Àustria.

JUAN FAR.

Les partides amb el duc de Villeroi eren èpiques. El duc donava quatre caramboles d'avantatge al rei, però va ser un pardal amb anses, tota vegada que mai comportà que el rei li guanyés. La integritat moral d'En Villeroi tou la seva tossa, perquè el rei l'envià a pondre i el va substituir pel reputat billarista Chamillard, el qual, al contrari del Duc, voluntàriament s'autode-rotava i per semblant motiu en dos bulls assolí el càrrec de ministre.

Seria a l'any 1710 quan els cassinos i tavernes francesos obtingueren llicència per poder instal·lar billars. A França, la febre de les tres bolles cresqué ràpidament i a l'any 1766, només a París hi havia 57 billars públics, i en el segle XVIII es redactà el primer reglament, que constava de 74 articles, dictant-se lleis i decrets al 1780, 86, 91, i més endavant als anys 1812, 19 i 1838.

Teatre Principal. Campionat del món de billar a tres bandes.

En temps del segon imperi francès (establert al 1870 per Napoleó III i enderrocat el 4 de setembre de 1870) certs cafès com El Balcó, el de l'Òpera, el de les Mil Columnes, etc., adquiriren un gran relleu, perquè eren freqüentats pels campions, Constantí Noel, Barthélemy, Berger, Paysan, Raymon, Desiré i el notable Mingot, inventor del «retrocés», i del nom propi del qual prové la denominació de «mingo» a la bolla vermella.

El primer campionat del món es va celebrar l'any 1870. Hi participaren els nordamericans Sexton i Schoeffer. El millor va ser el francès Vignaux, el qual disputà un match a quatre mil caramboles al mestre Slosson, aconseguint una tacada de 1531.

Pel que fa referència als jugadors espanyols d'aleshores, nosaltres ens inclinam a favor del sensacional Espino. Com a anèdota, direm que entre el tres de juny i el sis de juliol de 1907, Tom Reece, jugant contra Joe Chapman, jugà una inconclusa partida de 85 hores i 49 minuts en el Borroughes Hall Soho Square de Londres. Així tenim que França és l'autèntic bressol del billar i el país perfeccionista del joc. D'allà, successivament, el billar entrà a Espanya, Itàlia, Alemanya, Anglaterra. També a la nació francesa es perfeccionaren les primitives bolles de boix de goma; de paper, fins a les actuals de marfil. Aquestes es coneixen per mingo, la vermella, i per clapa i blanca les dues restants.

Els tacs de primera són els de vern, fleix i, preferentment, els de carpe, la fusta del qual és blanca i duríssima, elàstica i incorruptible. El carpe dels Pirineus pot assolir una alçada de 20 metres, i a un tractat antic hem llegit que pot viure més de mil anys.

Si els documents que tenim a mà són correctes, la longitud dels tacs oscil·la entre l'35 i l'40 metres, essent el seu pes ideal el que va de 500 a 560 grams. L'ús i costum d'enguixar l'extrem del tac data de 1818. Se sap que els primitius tacs tenien el cap prim forrat de roba, de cinta metàl·lica, baieta i, posteriorment, de cautxú. Malgrat tot, el francès Mingo (citat més amunt), estant a presidí matava l'aranya servint-se d'un tac de billar, i, a l'any 1827, tengué la idea d'unir un disc de sola de sabata al tac. D'aquesta manera inventà la virolla dels tacs moderns.

El rècord oficial del món, l'ostenta Joe Davis amb 1784 caramboles, durant el campionat d'Anglaterra, celebrat el 29 de maig de 1936. El jugador més ràpid de la història és Walter Lindrum, que féu una tacada de 100 en 27 minuts i 5 segons. Era a Austràlia el 10 d'octubre de 1952, però la marca no està homologada. La que sí ho està és la del mateix billarista, establerta a Sidney l'any 1941, en 46 minuts. Aquestes últimes dades les hem trobades al llibre dels «Rècords Guinness».

La taula de billar més cara del planeta? Suposam que és la taula personal d'en Lluís XIV, el tauler de la qual era (és) de marbre repujat a la part inferior, les cames de caoba i els adornaments laterals amb més joies que el taulell de la més acreditada joieria de Nova York.

50 ANYS
D'HISTÒRIA
DEL
C.D. ARTÀ

HISTORIAL DEL CLUB DEPORTIVO ARTÀ

escrito y recopilado por JAUME CASELLAS FLAQUER

D. JORGE LLULL FEBRER,
primer presidente

PREAMBULO

Cuando ya se otea en un diáfano y cercano horizonte, el venturoso acontecimiento del cincuentenario de la fundación del Club Deportivo Artà, este recordatorio pretende ser a la vez testimonio, reconocimiento y homenaje a cuantos han venido conformando la familia deportiva artanense y que, de una u otra forma, bien como dirigentes, bien sudando y defendiendo la camiseta, o prestando su aliento y colaboración como simples aficionados de a pie, han contribuido a que nuestra primera entidad futbolística esté en los mismos umbrales de su medio siglo de existencia.

Más que títulos, ascensos o victorias, aun siendo muy importantes e influyentes, es en la continuidad y supervivencia donde se deben buscar los auténticos méritos y virtudes de la entidad. Y más, cuando son tantos los ejemplares de clubes que lamentablemente surgen y desaparecen según el viento que les empuja sean de éxitos o reveses. Afortunadamente, no es nuestro caso, que siempre ha contado con intrépidos capitanes que en tiempos decadentes y de zozobra han arrastrado y asumido la responsabilidad de empuñar el timón y llevar la nave a buen puerto.

Ciclos florecientes y de crisis, de gozos y de sombras, se han ido sucediendo, como en la vida misma, a lo largo de la trayectoria del Club y que a través de esta memoria pretendemos transcribir con toda fidelidad y rigor.

Antes de poner el punto final a este preámbulo urge transmitir el agradecimiento más sincero a cuántos de forma anónima han hecho posible esta recopilación y de forma especial a Sebastián Riera Tous y Jaume Massanet Brunet por su inestimable aportación de datos; a Jorge Vicens Bauzá, por la generosa cesión de su colección de crónicas de prensa y, por último a Juan Bujosa Tous, ejemplo de abnegación y entrega en pro de esta tarea.

J. C. F.

JUNTA FUNDACIONAL DEL C.D. ARTÀ

Presidente:

JORGE LLULL FEBRER

Vice presidente:

JUAN AMOROS MOJER

Secretario:

JUAN SERVERA QUETGLAS

Vice secretario:

LORENZO RAYO PALOU

Tesorero:

PABLO MOREY CABRER

Vocales:

DAMIAN VICENS PASTOR

RAFAEL TERRASSA QUETGLAS

MIGUEL FLAQUER AMOROS

PEDRO A. GENOVARD ROSSELLO

CRISTOBAL LLANERAS FLAQUER

JUAN SARD ESTEVA

Equipo representativo del C.D. Artà en el primitivo campo de «Es Cos» en 1935.

ALBORES DEL FUTBOL EN ARTÀ

A mediados de la veintena de nuestro siglo se empezó de forma aislada y espontánea a patear cuero en nuestra villa. Fueron apariciones fugaces e informales a cargo de improvisados equipos como Congregación Mariana, Juventud Socialista y el efímero Levante que fundara y presidiera el indiano don Juan Payeras Perxana. Eran los albores del fútbol artanense. Con posterioridad y ya con carácter más formal se constituyó en 1931 el Club Deportivo Artà que tras diversas vicisitudes, ausencias y reparaciones cubrió este período hasta 1936.

Paréntesis obligado por el estallido de la Guerra Civil hasta que en el transcurso de 1937, el fútbol volvió a tomar carta de naturaleza en nuestro pueblo de la mano del equipo conocido por «Balillas» y que disputaban sus partidos en el improvisado terreno de juego instalado en el interior del velódromo de «Son Taitet». Unos pocos años duró este conjunto. Y nueva interrupción que cubrió esporádicamente el Juventus A.C. con algunos encuentros de los llamados amistosos en el diminuto campo de «Sa Clota».

Llega 1945. Con la venida del nuevo año y al socaire de las hazañas que llevaba a cabo el Constancia, renovados bríos afloraron a los ya numerosos aficionados. Se

anhelaba la formación de una entidad futbolística formal y definitiva. Y el deseo se hizo realidad. En la mañana del 20 de enero, en el salón del Bar Avenida (Can Picó), entre el entusiasmo del medio centenar de asistentes, se procedió a constituir oficialmente el Club Deportivo Artà, bajo la batuta presidencial de don Jorge Llull Febrer, «L'amo En Jordi de S'Aserradora».

La nueva entidad escoge como uniforme deportivo camisetas a rayas verticales blancas y verdes y pantalón negro. Como se carecía de terreno de juego se arregló un descampado en las inmediaciones del histórico «Monestir de Bellpuig», donde tuvieron lugar unos encuentros de entrenamiento con los equipos de las Baterías de Artillería de «Betlem», «Na Penyal» y «Es Recó».

A principios de marzo en el campo «Na Monja» de Son Servera y en el encuentro amistoso con el segundo equipo de esta localidad tuvo lugar el debut oficial del nuevo Club. Vencieron nuestros representantes 1-3 y el equipo formó así: Miguel Murta: Toni Monseriu, Martínez: Agustín Morey, Romero, Mateu Regalat; Martínez O., Miquel Regalat, Piris, Juan Servera y Sebastián Moma. En la segunda fiesta de Pascua y en partido entre los mismos rivales, se celebra en el improvisado campo de «Bellpuig», la presentación del equipo ante la afición artanense. La victoria volvió a sonreír a nuestros colores, esta vez por 4-1.

Aun se jugaría otro encuentro en este primitivo campo. Fue el 2 de abril contra el Descardazar que nos endosó la primera derrota 3-4. Sin embargo, unas semanas después, los artanenses se sacarían la espina ganando en San Lorenzo 0-1, gol marcado por Juan Llinás «Cheret», que debutaba precisamente y que llegaría a convertirse en uno de los jugadores más representativos en la historia de la entidad. Ocho días después se vencía 2-3 al equipo titular del Serverense en su propio feudo. Era el último partido de lo que podríamos llamar Edad Antigua.

MIGUEL SANCHO,
autor del primer gol en «Es Cos».

Conscientes de que el auge y arraigo del fútbol en Artà pasaba por el logro de un digno terreno de juego, los dirigentes del club, consagraron todos sus afanes e ilusiones en aras a conseguir tal objetivo. Tras laboriosas gestiones se concertó con don Perico Picó «Salem», un contrato de arriendo de una finca rústica denominada «Es Cos», mediante el alquiler de 2.250 pesetas anuales.

Construcción del nuevo campo «Es Cos»

A primeros de junio se iniciaron los trabajos de acomodación. Fueron realizados por voluntarios en horas de asueto y sin percibir remuneración alguna. El terreno de juego fue circundado por vallas de madera y dotado de unas dimensiones de 90 metros de largo por 60 metros de ancho. Detrás de ambas porterías y en toda la anchura de la finca se levantaron sendas tapias de cañizo que hacían las veces de pared, mientras a lo largo del campo se construyó una fila de asientos a cargo de los señores Ramón Ferrer y Mateo Flaquer que, a cambio, se les concedió su explotación comercial por un período de dos años pasando a su término a propiedad del club. Sumaban un total de 225 puestos y el precio de ocupación se estipuló en 0'50 pesetas por partido normal y de una peseta en las fiestas de San Salvador y partidos extraordinarios.

La inauguración del nuevo recinto deportivo tuvo lugar el 17 de junio y estuvo presidido por las primeras autoridades locales. Efectuó su bendición el Ecónomo Rdo. Lorenzo Lliteras Lliteras. El Artà se enfrentó al C.D. Manacorense a quien venció por 4-3, y pidiéndole a Miguel Sancho el honor de ser el autor del primer gol en el campo re-

cién inaugurado. Los locales se alinearon así: Piris (Balaguer): Oliver, Ginard A.: Esteva, Servera, Romero: Massanet, Sancho, (Caballero), Llinás, Foroster y Dalmau. Arbitró el aficionado Sr. Balaguer.

El domingo siguiente se volvió a celebrar partido que registró el resultado de Artà 4, Avenida 1.

Las directivas del Descardazar, Serverense y Artà concertaron conjuntamente celebrar un torneo triangular al que denominaron «Copa Fiestas» y que luego sería conocido popularmente por «Sa bailarina», al consistir el trofeo en disputa en una reproducción de una artista de baile. Se acordó que los árbitros fueran colegiados y que cada equipo podía alinear un jugador de procedencia de categoría superior. Así el Descardazar se reforzó con Boleda, el Serverense con Marcos, mientras que el Artà, en principio inscribió a Parera y finalmente prescindió de su concurso.

Los resultados fueron los siguientes:
 8 junio Artà, 3 Descardazar, 2
 5 sbr. Serverense, 3 Artà, 1
 8 sbr. Descardazar, 2 Artà, 2
 16 sbr. Artà, 1 Serverense, 1
 Clasificación: 1.º Serverense; 2.º Artà; 3.º Descardazar.

FIESTAS DE SAN SALVADOR DE 1945

El Colegiado Sr. Bonet con los capitanes del Santanyí y Artà, Adrover y Servera, respectivamente.

1945. (De izquierda a derecha): M. GINARD - MARTINEZ - NAVARRO - SERVERA - SASTRE - PEDREÑO y LLINAS. Agachados: SANCHO - CORRÓ - PLANAS y ANTONIO GINARD «MONSERIU». NAVARRO - CORRÓ y PLANAS, del «Constancia», reforzaron al ARTÀ.

VIATGE

1

La primera nota
greu i preocupant
sonà,
en la teva vida,
quan començares a fer de manobre
el dia prefixat
dels teus catorze anys.

Se't veia desmillorat
i ple de pols,
devora els immòbils caramulls de grava;
somreies un poc, si calia,
els ulls posats
en una soletat
fins llavors desconeguda
(No sé per què pens, d'improvis,
en el cas que qualcú t'hagués preguntat
pels reis gots, en aquell moment,
o t'hagués parlat
de la seva successió atzarosa).

El teu secret s'havia fet endins
—ja només era tu—
i ningú no el compartiria.
Tampoc no es podria compartir
amb tu
el mateix déu,
ni la mateixa pàtria.

Fou aquell un fet massís
que s'escolà en la història
com s'escola un mac
en el solam d'un torrent.
Ninguns, però, no en sabèrem res
—ni capellans ni jutges, diguem,
ni polítics ni mestres,
ni tothom plegat—,
ocupats en constatar
que tota la llibertat estava escrita
i que els déus solien fer arribar
la mínima llesca de pa,
tan oportuna i propícia,
a tots;
a quasi tots...

Els protagonistes eren
i seguirien essent
les coses disforges que venien als llibres
i l'estampa
d'unes cares selectes i aïllades,
de hiaixos anònims,
en les que el secret —un secret—
semblava fer-se
més i més llunyà.

*Als companys d'Artà que, devers els anys 45
a 50, començaven, un darrera l'altre, a fer de
manobre.*

2

Més tard els Humphrey Bogart
—un capellet sense enemic,
un rostre intacte
fins als plecs obscurs de les arrugues—
et redimien:
te mostraven la faç polièdrica
de glòries pressentides
i et convidaven a fer
una volada
—almanco, una volada somorta—
per damunt els abismes.
T'hi apuntares,
—t'hi apuntares també una mica de lluny,
com per correspondència—,
i en mirares de reservar, particularment,
un exercici acceptable
per als caps de setmana.

Així saberes que la vida
podia ser una fira,
i et llançares,
amb programes d'urgència,
a vestir-te nuses
i a fer-te un rostre
—boja i fada, però,
aquella sang d'anhels espuris—
per a trasitar en la multitud.

Feres pactes fàcils
—i festius, tantes vegades!—
amb la força i amb la tendresa,
i mirares d'ajustar-te
les màscares
que et poguèssin valer,
en els volubles mercats de cada dia,
l'acollida i l'oblit.

Ja ereu dos,
o ereu mil;
i aquell primer,
lligat sempre a la terra inevitable,
sabia —enclaperat i mut—
que era l'íncola
d'un ametló
que mai no s'obriria.
Els teus ulls miraven,
gairebé sempre,
cap a defora.

SEBASTIÀ MESQUIDA

(Continuarà)

DÈCIMES DESBARATADES

Una revista que hi ha
a dins la vila de Petra,
menjava galletes «CETRE»
i trenta llesques de pa.
«Santa Eugènia» se'n va anar
a córrer per Salamanca;
«Veu de Sòller», a una branca
d'engronsar-se no parava,
i a dins s'Atlàntic nedava
una altra de Vilafranca.

«Sa Sella» i «Damunt, damunt»,
junt amb «Santa Margalida»,
Sa Rota de Sa Bastida
se'n duïen peus per amunt;
«Porto Cristo» un conjunt
formà amb «Cala Millor 7»,
i tocà dia desset
sis-centes cançons de tira,
i dugué a vendre a sa fira
cent limacs de Madó Bet.

Ses revistes mensuals
l'any passat per Sa Mesquida
guanyaren una partida
a totes ses quinzenals,
trimestrals i setmanals
quan jugaven a petanca.
I un poll de sa Casa Blanca
qui menava dos camions,
va vendre un sac de molons
a Ferreries i Albranca.

ES PORQUERET DE SA PELLISSA

CENTRE COMERCIAL

JONC

SABATERIA I VIRMERIA

ENCÍS

PERFUMERIA I LLENCERIA

C/. Gran Via, 2
Tel. 83 50 66
ARTA

BOUTIQUE

SEDUM

DISTINCIÓ UNISEX

NADONS

BOUTIQUE INFANTIL

CRÒNICA DE LA MÚSICA POP ESPANYOLA

CAPÍTOL 13
1964 (II)

FINAL DELS FESTIVALS DEL PRICE

Ja varem veure que els primers concerts de caire multitudinaris, tingueren lloc el mes de Novembre de 1962 al Teatre Price de Madrid. Des de les hores, aquells anomenats Festivals de Música Moderna, tingueren una regularitat metòdica. De cada vegada sa jovintut responia millor, i els actes eren d'un diumenge per l'altre més renovers i festius, apart de comptar amb una participació amb augment de tots els millors grups i solistes de música moderna, de rock i del pop principiant.

Allò va començar a preocupar una mica als estaments gubernatius que no veien amb molt bons ulls aquell experiment col·lectiu de música, balls, crits i festa. La premsa de llavors es començà a donar compte de que allò era una cosa nova, grossa i característica. Els primers comentaris (d'uns crítics poc informats, que opinaven que el rock era jazz), no eren massa favorables, fins i tot que ni haguí qualcú que digué que Espanya ja no necessitava res del estranger en quan a música, que els joves espanyols es bastaven i sobraven per fer aquell tipus de ritmes, a pesar dels escasos equips de sò potable o dels primitius i domèstics aparells electrònics.

Però la cosa arribà a un extrem que culminà a l'any 1964. (També s'ha de fer referència que festivals d'aquells ni havia ja a tot arreu de les ciutats més importants del territori espanyol, Barcelona, Sevilla, València, etc.).

El diari «Pueblo» de Madrid, que ja feia una temporada que amb comentaris irònics i clarament opòstos a aquelles reunions dominicals, feia articles de desprestigi, comentant que «...aquella juventud que no era ni obrera ni estudiant, peligrosamente ruidosa, quizá imposible de ubicar socialmente...», feia qualque acte de barbarie, que eren joves que surtien envenenats de música i feien fetchories per els carrers de Madrid.

Amb el temps, guanyaran la partida i aquells Festivals de Música Moderna arribaran a la final aquest 1964, en forma de prohibició gubernativa, al·legant escàndol públic. I l'anècdota d'aquell motiu final i prohibitiu, vingué (entre altres), del fet de que un periodista va anar a un d'aquells festivals i, segons notícies, va arribar tard, per por de quedar sense feina si no duia una feina referida al aconxeixament, va anar a parlar amb un grup que havia actuat, a veure si les hi podia fer una fotografia. Varen accedir, i sa foto es va fer a fora del recinte, a les hores tancat, els joves tregueren els instruments i simularen que tocaven al mig del carrer. Al dia següent, es publicà la foto i aquest comentari: «Sobre el asfalto, en la acera, en plena calle, bajo la lluvia, estos jóvenes bailan el ritmo de nuestro tiempo: el twist. Esta histeria colectiva no se ha producido en Londres ni en Estocolmo. Acontece en Madrid y a las dos de la tarde del pasado domingo. No ha sido una escena única, insólita, la que ha captado el fotógrafo. Se repite cada día festivo tras las sesiones de ritmos modernos que, con gran éxito de público, se celebran en nuestra capital. Miles de jóvenes, tras haber soportado dos horas o más de guitarra eléctrica inician a ritmo de «twist» su vuelta a casa. ¿De dónde salen, a qué se dedican? Una pregunta que hacemos sin más afán que tratar de entender a este sector de nuestra juventud».

Aquell somni juvenil dels diumenges i festius, quedà truncat de plè. Però sa llavor estava ben sembrada i el naixement d'aquell moviment musical ja era tot una realitat.

Gent com Estudiantes, Pekenikes, Relámpagos, Micky y Los Tonys, Junior, Ontiveros, Continentales, etc..., havian passat per el Teatre Price de la mà del seu organitzador i presentador Miguel Angel Nieto. La pàgina estava escrita, i amb aquells festivals, ja dins l'història màgica del «pop» espanyol, es posava la pedra angular de tot un futur musical.

Altres festivals continuaren, inclús a Madrid, a la Sala Consulado; i també a Palaus d'Esports i Plaços de Toros d'altres ciutats, però ja no era exactament igual.

El final dels concerts del Price no va significar no obstant, la desaparició de la força de la nova música que ja va agafar el seu propi «timó» dins la travesia musical espanyola.

De totes maneres aquell moviment començava a comptar amb la confiança dels empresaris, que ja preferien contractar a grups moderns i no als cantants de sempre. Allò tenia futur, i fins i tot les cases discogràfiques començaven a dedicar bona part dels seus presuposts a donar l'oportunitat als grups juvenils de gravar els seus primers discs.

Aquell 1964 ja gravaven com hem vist, gent com Pekenikes, Sonor, Relámpagos, Lonnie Star, Milos, Mike Ríos, Agaros, Sirex, Mustang, etc...

Amb el temps, sa majoria de cases discogràfiques optaran per aquesta música com a negoci efectiu i prou rentable.

LOS BRINCOS

Luis Sartorius, ex-component de Los Estudiantes, entra com a executiu a una nova casa discogràfica espanyola que té un especial interès per la música del País: ZAFIRO. Aquesta empresa estava amb les ganes de crear grups i artistes pròpiament espanyols, però amb el desitj del rock i les formes de fer música que venien influenciades dels EEUU.

Ferà molt ZAFIRO en «pro» de la música, com anirem comprovant al llarg d'aquesta serie. Amb el temps, gravaran amb ella gent com BRINCOS, MARISOL, JOAN MANUEL SERRAT, RELAMPAGOS, MASSIEL, MOCEDADES, etc. etc...

D Ferreteria
ascual

Calle Cardenal Despuig, 12
Teléfono 83 63 92
ARTA - Mallorca

Ferretería SAN LORENZO

Calle Mosén Galmés, 37
Teléfono 56 96 50
SAN LORENZO - Mallorca

HERRAMIENTAS PARA LA CONSTRUCCIÓN
PINTURAS • BRICOLAGE
SERVICIO DE ALQUILER
HORMIGONERAS • COMPRESORES
GENERADORES - MONTACARGAS
M. DISCO - ETC.

Com deiem, Luis Sartorius entrà a l'empresa ZAFIRO i amb Fernando Arbex, bateria dels propis Estudiantes, dels que havia format part en Lluis, tenien «in mente», una idea que volien dur a terme: la de crear un conjunt sòlit, d'arrels netament espanyoles, amb gent de qualitat, i, que fossin capaços de competir amb el conjunt anglès de Liverpool que conquistava Països, musicalment parlant.

L'idea cobrà forma i el grup inicial de BRINCOS, que així s'anomenaran, eren, per una part Fernando Arbex que fugí de Estudiantes; Antonio Morales alies «Junior», que ja feia un temps que no formava part de grups (havia estat com recordarem cantant de Pekenikes i havia gravat temes en solitari) també Juan Pardo, homo prou conagut dins el panorama musical d'avui en dia que també venia de Pekenikes com a cantant substituït d'en Junior, i que així mateix havia gravat discs en solitari i que estava enrolat al programa de TVE «Escala de Hi-Fi» a on només es feia «play-back» d'artistes consagrats. I, completava el grup Manolo González, germà del actor Agustín González.

Luis Sartorius, des de els despatxos de Zafiro, supervisava al màxim aquells primers assaigs del grup, que, entre lo més destacat que tenien, era una molt bona harmonia vocal de tots els seus membres.

Amb l'idea de fer coses totalment noves, espanyoles, de crear una nova forma de fer música pop es preparen les primeres composicions que hauran de veure la llum en forma de disc.

Quan tot anava a les mil meravelles, la desgràcia caigué damunt el grup i l'idea Brincos: Luis Sartorius, una de ses ànimes del nou grup, mor amb accident de tràfic a Madrid. Es un cop fortíssim per ells, però el projecte està en marxa i no es pot aturar; amb la col·laboració d'una atlot, d'aquelles pioneres participants actives de grups a on hi havia solistes femenines: Marín Callejo, una dona amb una bona formació musical; el grup Brincos està a punt per el seu debut oficial. Estam a finals de l'any 1964, i, Zafiro tira «sa casa per sa finestra», llançant, al mateix temps, d'una manera simultànea (cosa que mai havia passat amb un conjunt que debutava, i no tornarà passar al pop espanyol): 2 singles, es a dir dos discs de dues cançons, 1 EP, disc de

45 r.p.m. de quatre cançons i 1 LP amb 12 cançons. Tot això per començar a guanyar la conquesta del mercat.

Entre les cançons, temes cantats amb anglès «Dance the Pulga» (nou ball creat per Fernando Arbex que volia imposar com a moda). «Cry», «I try to Find»; i «Bye, bye, chiquilla», «Nila» (que Juan Pardo ja havia gravat anteriorment en solitari), «Es como un sueño», i, sobre tot «FLAMENCO», el que serà el seu gran impacte de l'any 1965.

Amb un sò característic, aflemancat, amb una posta amb escena esplèndida i el·legant, en capes espanyoles, els cabells arreglats i curts, i amb uns mocassins que duïen per damunt com adorno, cascadells, que eren el seu «sello».

Impecables, genuïns, creatius i totalment del País, Los BRINCOS imposaran el seu domini durant un parell d'anys, 1965-1966.

Avui en dia, Los Brincos estan considerats com una de les mostres més representatives del Pop espanyol. Ells varen posar la primera pedra, s'angular d'un nou moviment més enfocat des de dedins, es a dir, més espanyolit, més aprop de la nostra cultura.

Los Brincos, per una altre part criticats per un sector que no els perdonava el que tots venguéssim de gent de l'alta burgesia, eren un grup que va comptar ben prest amb un sector multitudinari de seguidors, «fans», que els donaven un constant suport.

Més endavant parlarem de la futura evolució del grup, avui nos quedam com a la seva presentació apoteòsica a finals d'aquell llunyà 1964. Una revolució dins els grups de joves que feien música moderna. Brincos seran els més professionals de tots, els que varen crear un estil propi, sense imitar als grups que venien de fora, a pesar que també els catalogaren dels Beatles espanyols. Ja sabeu que totes ses comparacions son injustes i subjectives. Fins el pròxim capítol.

MIQUEL MESTRE GINARD... 1992

Los BRINCOS. El primer gran grup de pop netament espanyol, capaç de competir —al menys dins el propi País— amb els mismisims Beatles.

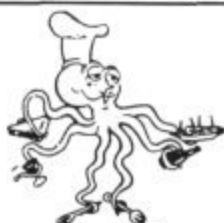

QUINTOS DEL 55

Por tercer año consecutivo, los quintos de Artà del 55 se reunieron para celebrar su encuentro anual y comer juntos en el Restaurante El Pescador de la Colonia de San Pedro, donde después de haber comido fueron obsequiados por la casa, con una hermosa tarta. En la foto se puede ver la cara de satisfacción de los jóvenes del 55, ellos son:

Toni Palou. Ignasi Maria Nadal. Miguel Sansó. Perico «Guixó». Andreu Tous. Sebastià «de Son Morey». Toni «Peu». Miquel de Felanitx. Pep «Toro». Miquel «Caragol». Juan «Boto». Andrés «Cante». Tomeu Violí. Jeroni de Son Morey.

MARGARITA FERRER

Ciutat, 35 - ARTÀ - Tel. 83 62 49

BAR GRAN VÍA

ESPECIALIDAD EN:

- Tapas Variadas
- Pulpo Gallego
- Empanada Gallega
- Ribeiro

RECORDANÇA

Era pel març de 1940. Desiara havia brusquejat i el favar de Ses Maianes esclatava de goixos i cremallons. Els càlculs prevists per l'amo en Tomeu Cursach Gelabert, Cartutxo (36 quarteres per quarterada), prest serien realitat. A més, aquell any de la fam l'amo en Tomeu tenia dues vaques grasses ferm, perquè com ell deia, «un animal si no el pots tenir venel. Si l'has de matar de gana, no el tenguís, perquè ara una comparança: vous aquestes vaques? Ja me diràs si cap menescal les podria calabriar ses costelles amb s'espina. I des rabasser de ses anques, què en direm? En vous senyes de molucs? Idó si ses gallines ponen pes bec, ses vaques lleten per sa boca. Tu repara si hi ha ninguna cama de favera que sa corriola l'hagi empeltada o emparralada. I des trègol? Saps on és es trègol? Dins sa menjadora és ell. I ben segur que hi és, perquè es seu lloc és sa menjadora. Fotre de fotres de sí ho és, no en mancaria d'altra, ara, que fos a fer nosa i a xuclar sa llacor a ses faveres. A posta les duc netes com la gràcia divina. Així, mat dos aucells d'un tir: mantenc ses vaques i que ses bajques prenguin carrera...

Ara que escolta'm bé: aquesta ferrumalla dets al-lots de Don Gabriel (als anys 40 els asidus a la Clota se'ls coneixia per aquest sobrenom) amb sa desdixada pilota ho faran tot malbé. Les ne faré una que no tindrà nom. Mal llamp pes futbol i sa juguera».

L'amo en Tomeu anava sobrat de raó, perquè tots els horabaixes i festes un eixam d'al-lotum compareixia al petit camp d'esports disposat a tirar cosses a una cosa rodona i més rostida que una bala de foner, a la qual, amb molt de desencert, se l'anomenava «balón».

Qui més qui manco, tenia la punteria amb el punt de mira tan tort com el ganxo de la justícia, i, es clar, la idea era de xutar a porta i passar la pilota al company desmarcat, però

L'amo en Tomeu en plena maduresa.

no sempre la intenció sortia clavada. Això feia que el destí de l'esfèrica no fos el desitjat, sinó que aquesta canviava el rumb, i sense penediment de cap mena, el lloc elegit fos el favar esplèndid de Ses Maianes.

Davant el desgavell, l'amo en Tomeu es posà esverat i ronyons closos. Tirà una advertència apocalíptica a Don Gabriel Fuster, Asdoro: Si ses faves meves fossin de vostè, vostè aniria amb sos al-lots a jugar damunt es Puig d'Alpara».

Per espai d'una setmana la cosa s'amanci. Tothom anava ulls espolsats... fins que un disabte, en Colau Garameu assajà una jugada estratègica amb en Jaume de Son Ramón: Mentre, en Colau simulària prendre per l'esquerra, en Jaume havia de córrer la banda dreta tan ràpid com un que sent el sastre que li pitja els talons. Fent-ho així, en Colau li passaria la pilota a boca del peu dret i marcar un gol seria arribar i moldre.

Res tan cert. Talment s'havia pensat, tal la feren... En Colau li passà el baló, però tres metres més llarg que el previst. En Jaume no comptava amb aqueixes tres passes de propina, però feu un esforç suprem per esser-hi d'hora. No pogué. Aiximateix, i a contrapeu, mitja puntera de la sabata resquillà d'ungha la pilota. Aquesta descriu una espiral de 10 pams d'alçada per després caure, com un sac de patates, dins el favar de Ses Maianes.

De davall una figuera aparegué l'amo en Tomeu. Agafà la pilota, i sense dir xina on ets, ni preguntar per la criada quan el senyor no hi es, ell i pilota prengueren cap a ses cases. Adéu estratègia i jugada secreta, perquè la millor manera de xutar dret és fer-ho per devers es Pla de Ses Bitles. En aquell indret els sembrats són enfora i no ha por de fer trenca.

Pels deanyers de l'època, la treta de l'amo en Tomeu va ser el pitjor càstig que es poria aguantar i no va ser altre que un cap de setmana sense fútbol, tota vegada que el Canal 33 de les saons era, ni més ni manco, el Santarrot de Sa Clota.

Nosaltres convisquérem hores inoblidables amb l'amo en Tomeu, fruit de la seva parla i companya. Era un conversador fàcil i desimbolt. Quan destapava el pot dels records juvenils tenia corda per fermar les memòries d'una vida.

D'home fet, estava de missatge a Carrossa. Un matí l'amo li digué que junyís el parell i anàs a guaretar el sementer Dets Humits. Molt bé. L'amo mai ret quan madona renta i ordres són ordres. Però com un que sent tocar campanes sense batall, li contestà: «Meam, l'amo en Joan, i si jo junyia es cavall negre i deixava sa mula faixada?», «Què dius Tomeu? Ara no vous que aquesta mala petja et matarà? Si n'ha de mester tres per entrar-lo sa boal i just jos poren». «No hagi ànsia, l'amo. Jo sé que li passa a s'animal. S'animal no fa por, l'amo, és que es cavall té por, que no és lo mateix». «Però si a força de verdanc un no el pot fer cristià». «Per això, per això, l'amo. Vos el voleu convertir a cops d'escorrejades». «Fes lo que vulguis que va teu, però si tens un soscaire i es cavall te mata, jo prendré ses normes que va prendre en Pilat quan se va voure estret».

L'amo en Tomeu, des del portal de la paissa

Clàssica foto de matrimoni, sí senyor. Madona Rosa ben endiumenjada, tumbaga de fidelitat eterna al dit anular de la mà esquerra, i l'amo en Tomeu mostrant la dretura que com a cap de casa li correspon.

escometé la bístia: «Uep en Moro. Ou, tit. Uei tito... ala, passa enllà. Assa, assa, pissst, pissst, para, Moro... «Fos com fos, aquell animal considerat una fera baixà el cap i adreçà les orelles. Això era el senyal i la reacció que espera l'amo en Tomeu. De seguida si atracà fregant-lo amb suavitat el coll i el tendrum de la canya dels aranells.

El cavall, necessitat de comprensió, s'entregà. A la fi havia trobat l'amic sospirat. Amb un zumzumeig de «vina aquí», el tragué a la clasta de les cases sense altre cabrestre que dos reclins de la caballera. Un cop fora, l'amo de Carrossa i els missatges es feien creus del miracle. Tot seguit l'amo en Tomeu fregà el cavall. Quina diferència dels afalacs del fregador amb les ventoves de garrot!

Quan l'hagué raspallat i junyit va dir al personal: «Vltros li teniu mania i es cavall vos estimava. Ara n'ha enfrontat un que l'estima a ell. D'ací endavant ja vendreu amb un pa blan a sa llaurada. Ets animals no perquè no xerrin, no pensen i aqueix ara me diu lo que pensa de vltros. I no ho volgueu aclarir perquè es seus pensaments no vos són gaire favorables».

Això no obstant, la gran proesa la va fer el 31 de desembre de 1935, quan es casà amb Margalida Rosa Sureda Serra. No hi ha dubtes que l'encertà de ple, perquè poques dones tan curioses i feels com madó Rosa Coronella. I si al feliç maridatge hi afegim la joia d'una fillada composta de tres bergantells, Toni, Jaume i Tomeu i dues bergantes, Antònia i Maria, els quals de sempre han fet carn i os per caseva, tendrem que la llar de l'amo en Tomeu, mai per mai, anà endarrerida d'amor filial, perquè els lligams familiars dels Cartutxos són exemplars.

Un home tan inquiet, per llei natural havia de tastar les fels de la política. Tan de debó que sí. Entrà de regidor el 3 de març de 1954 en la batleria de Don Toni Regalat. Seguí amb Don Miquel Butlo, Joan Moyà, sortint a finals de 1958 quan el batle era l'amo en Miquel de So Na Sopa. Es pot dir que l'amo en Tomeu conegué tants de batles com a alguns batles conegueren regidors. Nasqué l'onze de març de 1908 al Ponterró, 29. Morí a Montserrat Blanes, 37, el 22 de març de 1992.

I SEGUIM BEN A LES FOSQUES

Sempre jo em recordaré a vint-i-set de març era, fora llum Costa i Llobera de principis de gener el pobre Toni Amer morí a sa carretera.

Sense haver-hi cap farola a davers s'estació, a les fosques fa terror; un home se descontrola es trànsit sempre rodola a tota, per bé dir-ho.

Es qui volen travessar que els fugi sa frissera; ditxosa Costa i Llobera vorem quan te tocarà dels vespres veure-hi clar perquè així no hi ha manera.

Sa gent està assustada a les fosques quin perill si de vista vas senzill pots rebre una sucada tothom va a la desmandada ves alerta que no et pill.

Pobre Toni no tengueres tan sols de poder dir ai per tots noltros quin esglai lo bon al·lot que tu eres clar que a les fosques no veres que es cotxe t'arribàs mai.

Déu te doni bon repòs has deixat bona barquera aposta a sa carretera sempre hi ha es ramet de flors va ser un accident molt gros cinc ja hem tenim de filera.

Es teus fills desconsolats també ton pare i ta mare des del cel tu prega ara que estiguin ben col·locats es ver que ja estan surats tret d'un que es petit encara.

Senyor Batle se demana s'avinguda il·lumineu un bé per a tothom fareu vos sou persona humana; que sí deis cada setmana, però no compareixeu.

Es que tanta de foscura no gosses ni travessar. Senyor Batle heu de mirar de trobar-hi compostura ja hem arribat a una altura que més no es pot aguantar.

Són cinc ses persones mortes d'accident en aquest tros i es compte se ferà gros si no feim presions fortes; sa por en tu la transportes travessar casi no gos.

Sa papereta resolta tendria ben aviat es carrer il·luminat fora ve de fer cap volta ja que sa fosca envolta un carrer tan delicat.

Es semaforos donaria, molta de tranquilitat ja sè que ho heu demanat i que fos vera voldria així se travesaria fer a ningú estar exposat.

Honorable President: concediu lo que es demana essent persona cristiana escoltau s'Ajuntament que demana bonament això per la part forana.

Esperam vostra contesta i que sia afirmatiu abans d'arribar s'estiu que tant de trànsit molesta, sa solució és aquesta. Meam idò si partiu.

Ses gràcies anticipades perquè sabem que ho fareu altres morts evitarem amb ses coses arreglades no esteu mans aplegades perquè fer feina sabeu.

ANTONI GINARD CANTÓ

a) Butlé

Artà, Abril de 1992

QUÈ ÉS AQUESTA VERGONYA? NO ESTAU FARTS DE POLS?

La primera qüestió va dirigida als béns aposentats de la Sala, a on per cert, no hi arriba la pols. La segona, és el crít indignat que els hi surt de la boca als veinats del carrer de Ciutat.

«No demanam res més que un camió ens regui el carrer dues vegades diàries, perquè demanar que això s'arregli podria parèixer que demanam miracles».

Perquè la veritat, ningú sap això com acabarà. Tothom diu que va per llarg. Uns diuen que han de substituir les tuberíes que han posat per unes altres de més grossària. Altres, que això d'asfaltar serà més llarg que l'asfalt dels clots d'Artà, que des d'abans de les darreres el·leccions, ara fa un any, encara no els han adobat.

Dos dels veinats, tenen un problema molt més greu que el de llevar la pols i regar la seva acera tres vegades diàries. Es tracta d'un problema de salut, concretament respiratori i asmàtic. Davant l'evidència, volem cridar l'atenció a la regidora Piris, que com suposam a l'Universitat degué estudiar, si és que fa memòria i s'enrecorda, la pols no es gens bona per aquest tipus d'afeccions.

«Molt prest farà un mes que mantenim aquesta situació. No sé fins quan ens durarà la paciència. Hem estat a punt de formalitzar la denúncia per un parell de vegades, emperò volem ser pacients i donar un vot de confiança a aquest Ajuntament, ja que

sabem que anant a les males, no aconseguirem res».

Un altre veïnat s'ho pren amb sentit d'humor.

«Què no està bé així? Això fa rústic, fa costumbrista. Em recorda a com estava això fa cinquanta anys. A més, l'asfalt reuneix productes molt més contaminants. Xerrant en sèrio, la primera impressió que es pot dur qui visiti els carrers, sobretot el principals d'Artà és la de llàstima. Llàstima perquè a un poble tan preciós com Artà, l'incompetència dels seus governants l'acabaran d'atudar».

A ningú li agrada que treguin els pedaços bruts del seu poble. Emperò a vegades, hauriem d'obrir els ulls davant a lo que no es pot amagar.

Artà no té els carrers més nets de la comarca. No perquè els vilatans siguin bruts, sinó perquè el que hauria de granar la brigada municipal, no està granat.

Clots de més d'un pam de fondària, es poden trobar tant a carrers principals com a secundaris. Uns dels més preocupants sónels del carrer Amadeo i és ben sabut que hi són des de fa anys.

Altres carrers com, per exemple, el Síquia i el Conxa, urbanitzacions donades d'alta des de fa uns quatre anys, encara resten fora asfaltar, haguent-ho sol·licitat un carmull de vegades.

Podríem continuar, però ho deixarem de moment. Només ens queda dir que sembla que aquest poble l'han començat a arreglar per les taulades. Un gran poliesportiu, exhorbitant per un poble de recursos tan limitats, ens omple els ulls en aquests moments. És d'agrair, emperò que no ens aniquilli el cervell.

En acabar l'escrit hem vist senyes de que pensen arreglar-ho.

UN ARTANENC I UNA ARIANYERA

Els podeu veure al costat d'aquestes línies. ¿Qui són ells? ¿I quines feines hi tenen dins les pàgines de l'ARTÀ?

Es tracta d'en Julià Escanellas i Carrió («Fulla» o «Tet»), nascut a Artà el dia 20 de gener de 1911. Es va casar amb l'arianyera Maria Tugores i Mestre, uns quants d'anys més jove.

Després de viure manco d'un any al nostre poble, li envelaren cap a Ariany, on varen tenir dos fills. El primer (frare de la T.O.R.), morí als 28 anys, a Madrid. El segon, casat, també ens deixà quan només tenia 37 anys.

Des de fa una trentena d'anys, na Maria i en Julià viuen a Ciutat. De tant en quant, vénen a Artà, on hi tenen molts de parents.

La fotografia adjunta vol dir, entre altres coses, que uns nebots del matrimoni el varen retratar perquè dia 29 del darrer març, l'artanenc i l'arianyera varen convidar a una bona dinada. Fou servida a un restaurant cèntric de Mallorca (a Ses Basses de Vilafranca). ¿I qui foren els convidats? Ara ho sabreu: germanes i germans, cunyades i cunyats, filloles i fillols, nebodes i nebots dels que feien el ferrer. ¿I a què venia un dinar així? «Perquè gairebé només ens veim als funerals, i a la correguda», explicaven en Julià i na Maria. A més a més, celebraven els 52 anys de matrimoni.

Tot fou pau, goig i harmonia. I a l'hora d'acabar el dinar, un germà de l'arianyera presentà un glosat, per allò de fer més cas als generosos amfitrions i als convidats. D'aquelles estrofes populars i cordials, n'hem pogut copiar algunes. Observi el lector (vista l'enumeració) que hem pegat una partida de bots.

1.— Dos bons cors han convidat
un esbart gros de parents.
Tots feim cara de contents,
al temps que esmolam les dents.
De per tot hem arribat.

6.— Sentim prou que hi hagi uns buits
dels que trepanen el cor.
Uns, malalts que s'han fet por;
altres, dins noltres tresor,
són plorats perquè són fuits.

7.— D'altra banda, els fets demostren
que ens veim massa a funerals;
és ben ver que som mortals,
però és bo compensar els mals
amb bauxes, si bondat mostren.

12.— Benamats amfitrions:
un estol de gent ben vostra
l'agraïment vos demostra
deixant renouera mostra:
mamballetes a esclatons!!

13.— Faig així l'acabament:
PER MOLTS D'ANYS, sia com sia,
que tu, Julià, i tu, Maria,
torneu viure aquest bell dia
amb l'amor de molta gent!!»

Tot vos sia enhorabona, Julià i Maria!

J.T.

UN CANONGET DE VUITANTA ANYS

En Damià Vicenç Pastor, de Ca Na Metxa, el passat 8 d'abril superava, com un sherpa, la pit rada dels 80 anys.

Va néixer al carrer Major, 30 (Rafel Blanes), l'any 1912. Gran amic i millor persona, ens congratula felicitar-li l'efemèrides.

Tot li sia enhorabona juntament amb la seva esposa Catalina Amorós Llinàs, Sopa.

Damià: Molts i ben duits.

N.B. El repadrí d'en Damià, Joan Vicenç, era oriund de Sóller. De dita població prové el cognom de Vicenç.

El padrí, Damià Vicenç Gayà, va ser el marger més famós d'Artà del segle XIX.

NOCES D'ARGENT

d'Antoni Vaquer Amorós i Maria Guerrero Caro

El retrat adjunt, on hi ha l'amo i sa madona del BAR CA'N MATEMALES, no diria gaire cosa si no fos que En Toni i Na Maria, ara fa 25 anys, els pegà la curolla de casar-se. I com que vint-i-cinc anys són molts d'anys de fer feina plegats i d'estimar-se, han passades moltes coses. Entre tantes, han tengut sis infants, quatre, per cert, no arribaren a viure; però dos —una nina de 18 i un nin de 14— són la seva alegria.

Per tal motiu, dia 2 d'abril, amb els familiars propis i els clients del cafè, ho volgueren celebrar. Hi hagué taula posada per a tothom, música i ball.

Maria i Toni: que Déu vos doni salut per a poder celebrar les NOCES D'OR: I que ho vegem tots plegats!

EN EIVISSA HABLAN DE ARTÀ

**Bodas de Oro de una paisana nuestra:
SOR CATALINA MASSANET JAUME
Hermana de la Caridad**

Menudo apuro el de este cronista a la hora de resumir para nuestros lectores las abundantes noticias que se han derivado de la solemne celebración (en la ciudad d'Eivissa) de las Bodas de Oro de la mencionada hija de Artà. Toda la prensa ibicenca destacó el fausto acontecimiento, al tiempo que eran elogiados los servicios humano-religiosos que Sor Catalina ha prestado al pueblo ibicenco. Por ejemplo, la «HOJA PARROQUIAL» —parroquia San Salvador de la Marina—, escribió: «¿Quién no conoce en Ibiza a Sor Catalina? Lleva aquí... 35 años. Casi toda una vida. La mayoría de las secretarías comerciales y mecanógrafas de nuestra ciudad han pasado por sus manos. Toda su vida la ha dedicado a la enseñanza y al servicio de los enfermos... Nacida en Artà, Mallorca, es como una hormiguita, laboriosa, constante y eficaz. Dios la llamó a la Congregación de Hnas. de la Caridad, haciendo su Profesión el día 6 de abril de 1942».

En uno de los diarios locales, **LA PREMSA**, se le dedicó más de media página a nuestra paisana. Destacan dos significativas fotografías y un brillante artículo de Amparo Simón.

Por otro lado, la instantánea que publicamos más arriba nos dice que la ceremonia religiosa fue presidida por el Mons. Manuel Ureña, Obispo de Alcalá de Henares; se desplazó expresamente desde

aquella ciudad para compartir el Jubileo gozoso de Sor Catalina.

La fecha escogida para la citada celebración fue el 29 de marzo del año en curso. Y allá acudió, con toda lógica, gran parte de la familia **MASSANET-JAUME**: Jaime («Barrió»), Margarita («Pistola»), sus hermanos, y 40 sobrinos/as. Imposible enumerarlos a todos, por defectos de memoria y por dificultades de espacio. No

obstante, aquí van todavía cuatro nombres, en un intento de que representen a los otros sobrinos: Juana Ana («Pistola») y su esposo Antonio («Coca»); Francisca («Pistola») y su marido Juan («Moliner»).

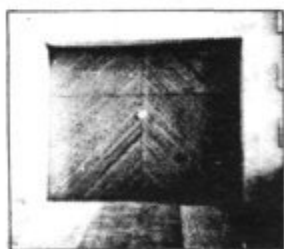
A toda esa extensa familia y a la Congregación de Hnas. de la Caridad, nuestra ferviente enhorabuena, con el vivo deseo de que Sor Catalina alcance la cumbre de las **BODAS DE PLATINO**. Y gracias, estupenda paisana, porque deja muy en alto el buen nombre de Artà.

T.M.

VIDRIO ALUMINIO SANEAMIENTO
VIALSA

J. Bernad, J. Zafra y J. Genovard

**CTRA. SANTA MARGARITA, 57
TELEFONO 83 66 35
ARTÀ**

MONTAJES SERVERA

**SOLUCIONES CON GARANTIA
PUERTAS BASCULANTES**

MANUALES, AUTOMÁTICOS O CON MANDO A DISTANCIA
CON MACHIMEMBRO DE MADERA DE NORTE - TEKA · CHAPA PEGASO
MONTADAS EN SU GARAJE CONSTRUCCION
PIDANOS PRESUPUESTO
C/. PEP NOI, 59 — ARTA — TEL. 83 61 31

Imposts:

No es modifiquen les ordenances relatives a impostos ja existents, (l'IBI de Rústica i Urbana, l'Increment del valor dels terrenys de naturalesa urbana, l'Impost sobre construccions, obres i instal·lacions) i quant al nou IMPOST SOBRE L'ACTIVITAT ECONÒMICA, es proposa autoritzar l'aplicació del coeficient l'4, amb la possibilitat de poder-ho baixar una vegada es tinguin les dades del padró corresponent, si aquest coeficient suposàs un increment excessiu sobre els impostos actualment substituïts per l'IAE.

Per a l'aplicació de l'impost es creen dues categories segons la situació, la primera estaria integrada pels carrers Ciutat, Antoni Blanes, Cardenal Despuig, Plaça Conqueridor, i el tram de Montserrat Blanes que dona a la referida plaça, i els carrers de la primera línia davant la mar a la Colonia de Sant Pere. El coeficient de situació serà del l'15.

Taxes:

Ordenança n° 8 REGULADORA DE LA TAXA PER LLIÇÈNCIA D'OBERTURA D'ESTABLIMENTS.

Afegir el següent article:

«De manera transitòria i fins que no es tinguin les dades del padró de l'IAE, que facin possible el càlcul exacte del valor a devengar, tots els establiments a l'hora de sol·licitar l'obertura faran un dipòsit provisional de 50.000 pessetes que es liquidarà definitivament a l'alça o a la baixa en el moment en què es disposin de les dades per fer el càlcul definitiu».

Ordenança n° 9 REGULADORA DE LA TAXA DE RECOLLIDA D'ESCOMBRARIES

Modificar l'Article 3r. «Subjecte passiu» en el seu paràgraf 1, de tal manera que quedi redactat així: «Són Subjectes passius contribuents les persones físiques i jurídiques i les entitats a què es refereix l'article 33 de la Llei General Tributària, que ocupin o utilitzin les vivendes i locals ubicats en els llocs, places, carrers o vies Públiques en què es presti el servei i també els ubicats fora del casc urbà que gaudeixen del servei mitjançant la xarxa de contenidors, ja sigui a títol de propietari o d'usufructuari, relogat, arrendatari, fins i tot a precari».

Afegir un segon paràgraf l'Article 5è. «Exencions» amb el següent contingut: «Quant als contribuents que tributin per immobles situats fora del casc urbà quedaran exempts aquells que es dediquin professionalment a l'activitat agrària i que ho puguin demostrar mitjançant un certificat d'estar d'alta de la Seguretat Social Agrària».

Ordenança n° 10 UTILITZACIÓ DE PLAQUES I PATENTS.

No es modifica l'Articulat, mentre que les quotes s'incrementen en un 10%.

Ordenança n° 11 IMMOBILITZACIÓ I RETIRADA DE VEHICLES.

No es modifica l'articulat, mentre que les quotes s'incrementen un 10%.

Ordenança n° 12 REGULADORA DE LA TAXA DEL CEMENTIRI MUNICIPAL.

No es modifica l'articulat, mentre que les quotes s'incrementen en un 15%.

Ordenança n° 13 REGULADORA DE LA TAXA DE CLAVAGUERAM.

No es modifica l'articulat, mentre que s'incrementa en un 10% el coeficient a aplicar sobre el valor cadastral de l'immoble, i en un 15 el mínim.

Ordenança n° 14 REGULADORA DE LA TAXA PER LLIÇÈNCIA D'AUTOTAXIS I ALTRES VEHICLES DE LLOGUER.

No es modifica l'articulat, mentre que les quotes s'incrementen en un 10%.

Ordenança n° 15 REGULADORA DE LA TAXA PER EXPEDICIÓ DE DOCUMENTS ADMINISTRATIUS.

No es modifica l'articulat, mentre que les quotes s'incrementen un 10%. Excepte els certificats de Residència per a viatjar que es mantenen.

Preus públics:

No es modifica cap dels articulats i sofreixen increments les següents quotes:

16.1	LLOCS I BARRAQUES	20%
16.2	OBERTURA DE RASES	10%
16.3	ENTRADA DE VEHICLES	15%
16.4	TAULES I CADIRES	10%
16.5	LLOCS DEL MERCAT	30%
16.6	OCUPACIÓ VIA PÚBLICA	10%
16.7	RODATGE DE VEHICLES	10%
16.8	VIGILÀNCIA ESTABLIM.	10%
16.9	SUBMINISTRAMENT D'AIGUA	es modifica únicament el preu de les noves escomeses que passa a ser de 17.500 pts.
16.11	EXCORXADOR	20%
16.12	SERVEIS FUNERARIS	10%

Es crea una nova Ordenança la 16.13 Reguladora dels preus públics dels serveis Culturals i Esportius amb les següents quotes.

Logopèdia	7.800 ptes. mensuals
Escola de Música	—2.500 ptes. mensuals i 500 ptes. per professor d'instrument (queden exents els estudiants que toquin regularment amb la Banda de Música).
Cursos d'Adults	(les quotes s'adaptaran al cost i el número d'inscrits).

Us del polisportiu

INSTAL·LACIÓ	ABONAT	NO ABONAT	NO RESIDENT
PISCINA			
—menors de 14 anys	gratuït	100²—	100²—
—majors de 14 anys	gratuït	150²—	150²—
PISTA DE TENNIS			
sense llum	200²—	400²—	600²—
amb llum	350²—	700²—	900²—
PISTA COBERTA			
completa sense llum	4.000²—	4.000²—	5.000²—
completa amb llum	5.500²—	5.500²—	6.500²—
1/3 sense llum	1.500²—	1.500²—	2.000²—
1/3 amb llum	2.000²—	2.000²—	2.500²—
PISTA EXTERIOR			
sense llum	1.000²—	1.000²—	1.500²—
amb llum	1.500²—	1.500²—	2.000²—
VESTIDORS I DUTXES			
	gratuït	150²—	200²—
ABONAMENTS (QUOTA ANUAL)			
Individual	6.000²—		
Familiar	10.000²—		
Juvenil	4.000²—		

«EL FOLLET DEL MINGO»

Gloses de germanor originals d'En Joan Ginard Servera, Butler, el qual, el passat dia tres d'abril, digué després de la xocolatada que el nostre C.T.E. oferí als billaristes artanencs, per celebrar els èxits del recent Campionat de billar local.

El fi de festa va ser una autèntica disbauxa d'humor i bones formes i la xocolata, un exquisit exemple de les manyes culinàries de l'enaltida Maria Femenies.

Pel que fa a En Joan Butler, hem pogut constatar la felicitat troballa que és tracta d'un avesat glosador, la qual faceta literària, dins el camp de la cultura popular, mereix les honres de la llum pública.

A vós deman Senyor,
vos que sou tan alabat,
si en voleu ajudar
jo faria un glosat.
Si «les» dic cap disbarat,
ells me sabran perdonar
tal com feren l'any passat
quan me vaig encasquetar.
«Lo» que vull que quedi clar,
que faré un tema variat.
A davant tanta de gent
no em voldria equivocar,
permis jo vull demanar,
abans de partir a glosar,
a es nostro president.
No em queda res dins es cap,
ja me tornava oblidar,
permis també vull demanar
a es nostro delegat.
Permis ells me volen dar,
ja no puc tornar enrera,
començaré sa primera
i ja veurem com acabarà.
Cada barca té un patró
i jo som un mariner,
i, ara per lo primer,
a tots vos demanaré
que una clàusula he de fer
a es «socio» Protector.
A tots vos vull anomenar,
vos hi pos tots amb un pic,
tant si és pobre com si és ric,
ets molts d'anys vos vull donar.
Jo me vaig «encasquillar»
l'any passat i ho tenc present,
però es glosar és així,
i anc que m'anàs malament
me sabreu aplaudir.

Ho diré en mallorquí,
jo no sé parlar es francès,
aquí no hi ha mancat res,
qui en vol més, pot repetir.
Ara me pega un «flato».
Si Déu vol, m'ajudarà.
Són molts que tenen un «taco»
perquè l'han sabut guanyar.
Anem alerta a ensopegar,
a n'aquesta edat ja anam de caire,
a es bons les solem dar
una copa o una medalla.
Des raïm se fan ses pances,
però les han d'assoleiar,
s'enhorabona jo vui dar
a es qui va organitzar
que venguessin a jugar,
es campions a tres bandes.
No mos costà cap pesseta
molt de gust vàrem passar.
En Riera féu un sopar
i sa n'anaren ben rodons,
menjaren butifarrons
llangonissa i panxeta.
De vegades mos fa trons
i també sol brusquejar,
qualcuna en vull dedicar
i ha de ser a En Ferrer Pons.
Jo totsol no tenc coratge,
tots m'haurieu d'ajudar;
veurem que surt d'aquest caire.
Et dedicam aqueix glosat,
si es que surti encertat.
Ara ja em cobrat coratge,
a s'enfront hem arribat,
hem fet com un homenatge
ja que tots m'heu ajudat.

Si lo que dic és un fracàs,
jo heu vui rectificar,
a n'això no heu tenc molt clar,
però en vaig sentir parlar
si En Ferrer mos regalà,
es «panyo» d'es dos billars.
Jo he agafat aquest camí
i no sé on me durà
i voldria aconseguir
lo que per ell vull demanar.
Ell se sent artaner
i no mos plany ses pessetes,
jo per ell demanaré,
si trobau que mos convé,
un «aplauso» amb «mamballetes»,
i, qui més pot, més n'ha de fer.
Jo et deman, Tòfol Ferrer,
si en res t'he agraviat,
en lo que queda dins es cap
perdó jo et demanaré.
Enguany feim molta festa
tot es poble en parlarà,
per això jo vull tirar
sa casa per sa finestra.
A ningú vull gens de mal
ni a cap vull agraviar,
en tornar vells poc sol bastar,
amb dos murtons hem fet Nadal.
Crec que n'he fetes de bones,
pes poble, deman salut,
per tots es qui formen es Club,
per l'amo i per ses madones.
Això m'ha surtit d'es cap
amb s'ajuda d'El Senyor,
si jo n'he agraviat cap
a ells les deman perdó,
i pos per condició
si merec ser perdonat.
Ben prest entrarà sa sesta
i ningú veuran becar
i a sa Sala des billar,
tots plegats avui feim festa.
he ballat un bon copeo
i he tocat ses castanyetes,
no he guanyat cap «trofeo»
però m'heu fet «mamballetes».
Tenc es cap que se disvoca
sense fer cap disbarat,
qui és s'autor d'aquest glosat?
Jo mateix vos ho diré:
Li diuen Joan Butler
i és casat amb Na Ribota.
A tots vos hi posaré,
casats, viudos i fadrins,
i a Déu demanaré,
si Ell troba que convé,
l'any que ve tots siguem vius.
Enguany ha sortit així,
ja em direu si ha anat bé
i ara per a lo darrer,
a sa madona hem d'aplaudir.

Plaça Conqueridor, n.º 8
Tel. 83 52 44
07570 ARTÀ
(Mallorca)

Jardineria, Disseny
Manteniment i Venda de Plantes
JOAN LLABATA MOREY

SOCIALS

El passat dia 19, festa de Pasqua, rebé les aigües baptismals de mans del seu oncle Joan Servera Terrassa, la nina Maria del Montserrat Artigues Terrassa.

Tots els familiars i amics ho celebraren amb un refresc a la finca de Son Colom.

Enhorabona als seus pares i padrins.

NECROLÒGIQUES

El dia 11 del pasado mes de marzo y a la edad de 84 años, dejó este mundo para encaminarsa a la casa del Padre, Dª María Muntaner Cañellas, «Llovetina», viuda de Juan Ferrer, natural de Capdepera, mujer muy amable y trabajadora.

Desde estas columnas queremos expresar nuestra más sentida condolencia a su hija: Antonia, hijo político: Antonio Brunet Frau, nietos: Sebastiana Brunet y Juan Juan Riera v biznietos: Catalina y Antonio. E.P.D.

El passat dia 25 d'abril el Cel es posà la mudada de gala per rebre l'angelical Catalina Ginard Sunyer, la popularíssima Catalina Sunyer.

Rera deixa una llarga estela de bondat. Déu, per motius que sols Ell podria esbrinar, volgué cobrirla amb la corona aural de la innocència, única credencial possible per entrar a la Llar dels escollits.

Sia complida la voluntat del Senyor.

Patentizam el nostre condol als seus germans Gabriel, Jeroni i Magdalena i a les germanes polítiques Catalina Esteve Cursach, de Ses Terres, i Catalina Tous Gili, de Sa Talaia. Així com al floret dels cinc nebots.

Na Catalina havia nascut el 30 de setembre de 1933 al carrer

des Quatre Cantons, 15. Era filla de Joan Ginard Sancho, Violí, i Catalina Sunyer Sureda, des Pont, i néta de Gabriel Ginard Llabrés, pròsper comerciant del carrer de S'Abecador, 20, la pujança del qual ho demostren l'espai i la mercant païssa de dita casa. Al cel la vegem.

REGISTRE CIVIL D'ARTÀ

Moviment natural de la població mes de març

NAIXEMENTS

- 26-2-92 Antonia-Maria Vives González, filla d'Antonio i Encarna.
- 4-3-92 Miquel Tauler Ferrer, fill de Martín i Catalina.
- 7-3-92 Francisco-José Canet Avilés, fill de Francisco i Maria-Paz.
- 9-3-92 Ignasi Bosch Maria, fill de Francisco i Maria.
- 10-3-92 Anna Riera Nicolau, filla de Bartolomé i Maria-Francisca.
- 17-3-92 Miquel Pastor Terrassa, fill de Gabriel i Margarita-Buenaventura.
- 22-3-92 Sofia Escanellas Jay, filla de Miguel i Sandra-Irene.
- 26-3-92 Aroa-Maria González Caballero, filla de Manuel i Maria-Angeles.

MATRIMONIS

- 7-3-92 Miguel Bernad Carrió amb Antònia Reyes Mercant.
- 28-3-92 Juan Medina Alzamora amb Maria Isabel Febrer Alzamora.

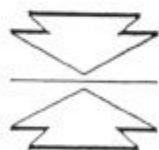
DEFUNCIONS

- 29-2-92 Francisco Sansó Escanellas. C/ St. Pau, 11. 86 anys. Redó.
- 1-3-92 Francisca Bauzá Bernad. C/ Vilanova, 25. 87 anys. Coca.
- 1-3-92 Francisco Nieto García. C/ Abecador, 25. 29 anys.
- 5-3-92 Pedro Mestre Carrió. C/ Argentina, 17. 86 anys. Vei.
- 5-3-92 Isabel-Maria Ferrer Sureda. C/ Sta. Margalida, 36. 86 anys. Vermeia.
- 11-3-92 Maria Muntaner Cañellas. C/ Major, 76. 84 anys. Llovetina.
- 19-3-92 Maria Gili Vaquer. C/ Pontarró, 38. 85 anys. Comuna.
- 20-3-92 Catalina Ginard Pastor. C/ Sta. Margalida, 60. 82 anys. Borróna.
- 22-3-92 Luisa Xapellí Font. C/ Sta. Catalina, 21. 80 anys.
- 22-3-92 Bartolomé Cursach Gelabert. C/ Montserrat Blanes, 37. 84 anys. Cartutxo.
- 24-3-92 Gustav Heinrich Wilhelm Ottensmeyer, S'Entrador. 83 anys.
- 27-3-92 Bartolomé Llull Tugores. C/ Argentina, 11. 83 anys. Castellet.
- 27-3-92 Antonio Amer Tugores. C/ Mal Lloc, 1. 44 anys. Sant Antoni.
- 28-3-92 Miguel Llinàs Ferrer. C/ Mestre Andreu, 8. 70 anys. Bossa.

OBITUARIO

El pasado 28 de Febrero a la edad de setenta años, falleció Doña María Juan Payeras «Borróna». Nuestra más sentida condolencia a su esposo nuestro particular amigo Juan Guiscafré Lareu, hijo Lorenzo y a su hija política María del Carmen y nieto Juan.

En paz descanse.

CENTRE DE RECOÑEIXEMENT
METGE - PSICOLÒGIC
ARTÀ

Avinguda Ferrocarril, 2, 1er.
(Damunt Bar Almudaina)
ARTA

certificats metges per
permís de conduir i
llicència d'armes

OBERT
DILLUNS I DIMECRES
DE 17 A 21 H.

HÍPIQUES

Algo más prematuro que en años precedentes, día 23 de abril se procedió al tatuaje de los potros nacidos este año.

Se tatuaron cuatro machos, hijos de yeguas BRENTA S.F., HIGEA, FOPHI, y NINA DE REIZ, mientras que el número de hembras fueron seis, de las yeguas E. MARISOL, PATT G., DANELISA, FAULA, MAIKA DE EGO y DAMA AUGUSTA.

Esto no es toda la cría de esta temporada, quedando por tatuar potros de las yeguas NABRISCA, ZALEA, HABANERA, MIS BRENTA S.F., PAUMA DE RAM V.X., etc.

Cabe señalar que la mayoría de estos potros son hijos del semental local QUICK LUI, los demás, hijos de ROSCOE, NAPO-LITAIN, LUBERIAN, etc., todos ellos considerados como grandes raceadores.

En plan deportivo, debemos destacar una vez más, a JUNITA que día 21 de marzo en Manacor, ganando la carrera a 1'21'3 rebajando su propio récord en este hipódromo, el mismo día y en otra carrera RATA ZALEA se clasificó en cuarto lugar a 1'29'7.

JUNITA, récord histórico 1'18'5.

Y, mejor actuación de JUNITA en el Gran Premio Ciudad de Palma, con el tiempo invertido de 1'18'5, en una carrera sobre la distancia de 1.600 metros, prueba que quedará inmortalizada para la historia del trote nacional, por bajar el record de todos los tiempos, el primer clasificado a 1'17'5.

Día 28 de marzo, en la carrera especial para potros, donde tomaban parte SOM PETIT BO y SENYOR C.M., ganó este último la prueba a 1'29'4.

El mismo día el aprendiz Toni Ferriol, conduciendo a CASTAÑER ganó la carrera a 1'26 y con NELIDUCCIA V.X., hizo 4º a 1'31.

REGENT DU PRE, en Son Pardo el 29 de marzo ganó la carrera con el tiempo de 1'22, repitiendo la victoria el próximo sábado en Manacor a 1'23'3 y el mismo día el veterano MORLAC también se adjudicó la victoria a 1'26'7.

Las dos únicas clasificaciones de los trotones artanenses de la reunión del día 11 de abril en Manacor, fueron para PELEO B, que ganó la carrera a 1'30'4 y RATA ZALEA que en la misma prueba, se colocó en tercera posición a 1'32.

Dos victorias conseguidas por la cuadra Sa Corbaia, en la Diada del Ram en Son Pardo, con LIRICO a 1'22'8 conducido por Pere Miquel Vaquer y con NELIDUCCIA V.X., a 1'25'6 por Toni Ferriol, los demás participantes en esta diada fueron JUNITA y QUILT

Pere Miquel Vaquer, orgulloso brinda con el trofeo conquistado con el caballo LIRICO a 1'22'8.

DE BELLEVUE que ambos se clasificaron en tercera posición, y LUCAS, VALSE DE NUIT, LIEBRE O., MALTEMPS V.X., SUNITA, NOSTRO V.X., REGENT DU PRE, LINDO MUNDO, SORTETA, SOM PETIT BO, ROURE y SIMPATIC.

Tres trotones artanenses, participaban en la misma carrera del día 19, NELIDUCCIA V.X., MALTEMPS V.X., que se colocó en 3er. lugar y LINDO MUNDO que se adjudicó la victoria a 1'26'3, en las demás pruebas se clasificaron en las primeras posiciones, N'ARTA y VALSE DE NUIT de la misma cuadra.

ROURE, con el tiempo de 1'28'1, se hizo con la victoria con facilidad, en la reunión de la segunda fiesta de Pascua.

En la última reunión del mes de abril en Manacor, los trotones LOÇANA, CASTAÑER y VALSE DE NUIT, se clasificaron en 2º lugar, MERAVELLA en 3º posición y SUNITA en 4º

TOMEU FEMENIAS SARD

Fotos.— Revista TROT

NELIDUCCIA V.X., ganó la carrera, conducida por Toni Ferriol.

COEXA, S.A.

CONSTRUCCIONES, EXCAVACIONES Y ASFALTOS

Vía Mallorca, 36
Tels. 56 37 48 y 56 52 67
CALA RATJADA

Any envant any enrera, la foto és del 39, i els components manco Don Jaume Alzina, pertanyen a l'escola de Don Gabriel Sureda Flaquer, es mestre Pleta de Capdepera. Es una representació fidel d'atlotells nascuts entre el 26 i el 32. Anc que hagin passats 53 anys, les fesomies són inconfusibles i fàcil distingir-les. Per si algú no pot enfilar l'agulla fisonomista, nosaltres, amb les millors intencions que som capaç, li darem didal i fil. Per a més facilitat, ometrem els cognoms. Fent-ho així, la coneixença general serà absoluta.

D'esquerra a dreta: Joan Gurries, mestre picapedrer del carrer des Ponterró. Bon menestral i curiós ferm. Li agraden les feines ben acabades Jaume Cirera o Lluïset, igualment mestre i un llagost de nou cames. Andreu Garbeta, hortolà emèrit de S'Auballó, jubilat però no retirat. Es «prepara» per córrer la volta ciclista a Mallorca per a veterans. Vicenç Pirris, abanderat amb bandera, sempitern fameller, fadri, trescamilles, ballari i el que volgueu. Ignasi des Cassino, el qual amb continuïtat hagués estat el millor billarista de Mallorca. El Mestre Pleta, introvertit, meticulós i mal de magencar. Nasqué el 3-08-1889 a Capdepera. Als 50 anys d'edat casà amb Aina Maria Carrió Dalmau, de Sa Creu Vella, el dia 28-08-1940. Morí a Artà el 20-06-1977. Jaume de sa Caixa, avui prevere. El dia que ofenés algú, el cel es besaria amb la terra. Bona persona, intel·ligent, cult i discret. Llorenç Puig, mestre d'obres afincat a Cala Ratjada, excontrabaixer del «Quintet Ritson» en el desaparagut Saló Oasis. Actualment passeja molt i xerra poc. Joan Pirris, bon vivan, exdavanter centre del CD. Artà, expolícia municipal... Va més mudat que un capità de lladres. Els dies feiners es fàcil veure'l pels entorns a Ca'n Faro. Biel Bossa, ara camina un xic xetigós. Està massa gras. N'ha fetes de tot color, però sense ofendre. Quan el 47 desencofraren les jàsseres del Teatre Principal, muntà un numeret de circ molt arriscat. Al final perdé l'equilibri. Per dissort, no hi havia xarxa protectora. Es un home bondadós, bo d'haver i gran amic de tota la vida. Jaume de Sa Font Calenta, va ser un dels pioners de la construcció a Canyamel. Ha sabut arregar busques suficients i ara pot viure així com desitja i a veurer-les venir. Miquel de Son Pastor. Quines trossades Déu meu! Per desgràcia ens ha deixat per a sempre. En vida va ser un típic exemplar de la bona causa. Era una font de notícies. Qualsevol acudit acabat de sortir del motlo, en Miquel n'era el portaveu. Joan Ravull. La seva filosofia és viure i deixar viure. No es posa en res ni per res. Ell, a lo seu i qui dia passa any empeny. Nosaltres el considerem el ballador d'aferrat més destre i elegant de la Vila. Jaume Roca. Aquest sí que no anava de veroles. Ja podeu cantar, ja, i anar a nes macs. Voltros digau, en tal que no em toqueu. Es un cos ple de bondat. Pere Janeca. Au, dones, aquí teniu el batle des Cós. Vivia a la casa d'en Solano. Si hagués volgut, seria el mestre ferrador de Son Pardo. El ferrer Joan Xina així ho deia. Però el caire més remarcable d'en Pere consistia en tenir la virtut de ser el primer en saber les cançons de moda. (A la dècada dels anys 40 En Machin i En Bonet de San Pedro eren els preferits. En Pere tenia una gramola de

maneta i una «placa del primer amb «Angelitos Negros», mentre que en Mateu Violi dava cebes a «Raquel» del segon. Entre els angelets i Na Raquel, el carrer de S'Era Vella pareixia S'Era d'en Valent en temps de messes). Toni Vell. Pellós, bromista i especialista en fer l'alicorn quan li convenia. Sebastià dets Olors. Pagès de sempre i des de sempre. Ningú el trobarà amb una mentida. Per exacallar arbres en vol amb qui alena. Biel Pinet. També és un tros de pa. Dins els seus braços morí a França en Biel Boira. Té la vista maganyada, però no gemega. Això ho diu tot. Miquel Pasqual. Seguí el dremble de son pare, mestre Arnau Poll i ha fet carrera a Ciutat. Ve poquet i quan ho fa, són pocs els que s'en temin. Miquel de Son Calletes. No va de romanços ni de peres. Li agrada dir les coses tal com són sense agraviar. Cada dia lleigeig dos periòdics. Va ser regidor. Tomeu des Tope. En Tomeu és feliç. Ha fet un pou a Sa Carbona i prest aquella finca serà un mirall. Parla un poc altet de to. No fa el cas. Així l'entenen. Gabriel Comte. Mestre picapedrer. El seu posat és seriós i greu. Quan té lleguda ve a fe sa passadeta. Toni Bosch. Pobre Toni! Morí quan tenia tot un univers a la volta d'una cantonada. Sempre estava content. El cinema el feia tornar boig. Mai estaven per ell. Toni Rectó. Quan sentim contar proeses als quatre que pensen menjar-se la terra caminant, sempre pensam amb el pare d'en Toni. Aquell home estava llogat a Morell. Llaurava tot el sant dia i els vespres davallava al poble carregat amb 50 quilos d'estelles sobre les espatles. Mai anà en bicicleta. El que tenguí una queixa d'en Toni, que alci un dit. Pep Morro. En Pep s'ha fet tan amunt que no hi ha qui el guipi. Dins el ram de la construcció és un ocell de volada. Fa un esplet d'anys que no l'hem vist. Gabriel Confit. Germà d'en Llorenç Puig. Tocava la trompeta a la nostra banda. El punyetero sabia improvisar. Viu a Cala Ratjada, però segueix essent amic dels antics companys. Joan Pelat. El Pitàgores artanenc. Perquè, Senyor, no hi hauria un mecenas que li pagàs estudis superiors? Sens dubte era el més llest de l'escola. Gaspar Rayó. Un atlot nat per estudiar, no per fer feina. Tenia gambals i capacitat i era (és) viu de potència. Miquel Ravull. En Miquel té un do: No es complica la vida ni l'importa si els altres sa la compliquen. Dins la família Truyols és una institució, i ben apreciat de la Casa. Fernando de Ses Coves. Pot ser sigui el més jove del conjunt. Si no anam calçats per aigua, nasqué el 12 de setembre de 1932. Sap tant de les Coves d'Artà com la Reina de ses Columnes, faceta heretada del seu pare Climent Garau. Per uns és en Toni Torrens, per els més majors en Toni des Molí d'en Morey. Té una salut a prova de bomba. Prefereix deu vegades un bon arròs que no dues patates bollides amb una creu d'oli.

Roda la bolla i el món gira a mig trabucar. 53 anys contemplen la foto feta dins el jardí de ca Don Toni Patró, en l'actualitat Bar Centre Social, poc abans de la demolició de l'illeta de la Plaça Espanya. Al fons encara és pot destriar una finestra de Ca Mestre Pep Valls.

EN PINXO DE SON RECUIT

Per devers es Bar Almudaina hi ha tocat com un mala toc pesta. Per paga aquest puta Burgos va veure es fallo d'en Cruiff i sense pensar que el Barcelona sempre té es millor equip d'Espanya li va marcar un gol en fred que ja no el se tragueren de damunt. Això és una putada grossa.

Què vol dir empatar en es futur campió d'Europa? Idò en Tomeu va ala acopada i en Ramon no sé si ho treurà. Com que tot l'any tira xinetes, ara els hi retuquen i està que no treu cara.

—A no, Pinxo! I es cas és que està exposat que el Madrid no faci campió. S'Atletic ja hi és damunt i en Lluís Aragonés és com un bruixot.

—En José Luís es perruquer està anguniat. Dissabte quasi se va fer malavia vegent es gol d'en Futre al Sevilla.

—Fou terrorífic.

—Reputes! No parlem més de futbol. En temps d'en Franco deien que el futbol era sa marihuana des poble. Mira si mos na donen ara de marihuana.

—Mentrestant mos puguen ets impostos.

—Està ben demostrat que pujar ets impostos no fa perdre mai ses eleccions. Això és una lliçó que s'aprenueren ets independents, ja de tot d'una i no miren prim.

—Idò endavant!

—Idò endavant!!

—I què te pareix lo que diuen es des P.P.?

—I què diuen?

—Que es batle no convoca ple per manca de postes i ells en tenen de presentades.

—Que protestin! En aquest món s'ha de protestar. Ara feran una vaga general protestant des decretàs.

—Tú creus que les feran cas?

—Ni mica. Si volem anar a Europa hem d'acabar amb so «xupar del bote».

—Què penses del que diuen que hi ha manca d'assistències de professors a s'Institut?

—Això deu ser un delit per s'al-lutimea. No hi divertiment més gran que esser a escola i que no vengui es professor. Això és un goig indescriptible. En es professors que no hi van els han de posar una medalla.

—Heu trobes?

—Ja està clar! Al manco aquest dia no els menjaran el coco ni les tudaran un trocet de cervell.

—Mira que ho ets dolent!

—Som com som i dic les meves veritats si n'hi ha de més veres que les me facin sebre.

—Creus que arribaran a asfaltar es Camí de Sa Duaia?

—Homo! Segons qui hi vagi a banyar-si. Veus en Guerra quan ha de pujar en es tren que s'han fet pels sevillans que viuen a Madrid. Idò tot d'una treu sa gent des compartiment. Idò això és lo mateix si van a Sa Duaia, arranjaran es clots. Si no hi van: ja t'arranjaràs moreta.

—Te dic que ets un puta!

—Estic putejat que no és lo mateix.

—No estiguis malsufrit que enguany tendrem overbuquin.

—Mal pes cap, tendrem. Ara mos llevaran sa miqueta d'alegria de cobrar tres mesos mentre podiem sembrar quatre faves i dos xitxeros. I saps que te dic que quan me tocarà cobrar de sa vellesa ja no tendran diners. Heurem de geure davall un pont i menjar quatre rutlons.

—Vaja un panorama que mos pintes.

—Es que mos pinten cada dia. Que no llegeis es diaris?

—I parlant de tot. Què trobes a s'història des Club de Futbol?

—Que sols en Jaume Garamèu podia fer-nos aquest regal. Perquè això és un regal. S'història des poble se fa a miquetes. Ara es futbol, un altre dia ses bicicletes.

—Ala idò fe un acte de contrició i fins es mes que ve.

—M'acús de voler escriure bé es mallorquí que és un català tan bò o millor que el que parlen els puristes. M'acús de voler dir aucell i no ocell. De voler dir vendràs i no vindràs. De voler dir moix a un moix i no gat com si anàs ple de vinot. M'acús de salar, de voler dir noltros i voltros de dir flastomia a una blasfèmia i de veure es voltor damunt es ravell. M'acús i deman perdó a tots els curts d'imaginació que creuen que es llenguatge el fan els filòlegs que sols l'ordenen i no es poble que és qui l'usa, l'inventa, engronça dins es bres, el bressola o l'envileix. Perquè es poble no ho fa tot bé, però al manco lo fet pel poble té autenticitat. I tot lo autèntic és sa. He dit! He dit! Putes sagrades. Quasi no puc alenar...

II

«CROQUIS ARTANENCs» del P. Ginard Bauçà

Proseguint en el tema que vàrem iniciar pel mes de febrer referent a escrits, bons escrits, sobre la nostra comarca, ens toca avui parlar d'un llibre, i d'uns articles, titulats en conjunt *Croquis artanencs*, del P. Rafel Ginard Bauçà, persona molt coneguda i molt apreciada en el nostre poble.

El P. Ginard no era natural d'Artà encara que hi va viure molt de temps. El P. Ginard era de Sant Joan on va néixer l'any 1899. Va passar els anys de la seva infantesa veient com se feien les feines del camp —era de família pagesa— i escoltant les belles cançons populars que ell, més tard, havia d'arreglar d'una manera molt primmirada i molt abundosa.

Pel mes de febrer de 1913, el P. Ginard, un nin encara, va venir a Artà, segons conta, per primera vegada. Era molt jove i en el seu boliquet d'estudiant hi duia el record d'una vida de «llibertat omnimoda, com la dels peixos de la mar, com la de la boira que pastura...».

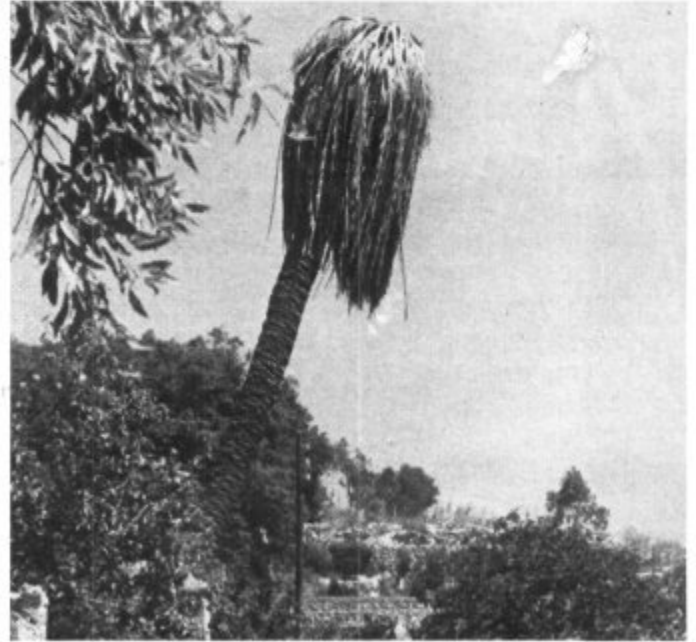
L'endemà de la seva arribada puja, amb sos companys d'estudi del nostre Convent de Sant Francesc, a la muntanya del Puig d'Alpara, i en la fosca de la seva tristesa s'hi encén un llumet d'alegria: «és per això —va escriure més tard— que l'estim tant a aquest puig que sempre m'evoca un avalot de recordances i perquè en son cim hi renoví el propòsit de ser fidel, fins a la mort, a la meua destinació de seguir intrèpidament la ruta lluminosa que Déu m'assenyalava. Allà dalt hi va romandre traçat per sempre el meu destí. Car tot seguit vaig sentir-m'hi artanenc i ja no me va parèixer tan dura i desamable la separació del meu poble...».

Així començaren les relacions del P. Ginard amb Artà. Aquest va ser el seu primer, i fort, lligam amb el nostre poble. Però la realitat és que el P. Ginard no va venir a Artà l'any 13 i s'hi va passar una temporadeta, i res més. No: el P. Ginard va viure molt de temps en el nostre poble, tal vegada, sumant totes les estades, més de 30 anys i això, unit a l'enamorament que ell, ja de totd'una, va sentir per a la nostra contrada llewantina, va fer que, al llarg del temps, pogués escriure articles molt bells i molt saborosos sobre punts concrets d'Artà, com és ara: *La Mare de Déu de Sant Salvador, Carreteres i camins, La festa de Sant Antoni Abat, Les Talaies de S'Heretat, Les Coves, La Carretera Nova, El Caló de Betlem, El Puig d'Alpara, En Ferrutx, Els dimonis d'Artà, Bellpuig, Els xiprers de Sant Salvador, Molins i moliners, La font de s'Ermita, El pi de Sos Sanxos, La torrentada de l'any 14, Els noms dels nostres carrers*, etc., etc.

D'articles (anomenats *Croquis* pel seu autor) sobre Artà, escorcollant, escorcollant papers, n'hem pogut comptar més de 40 i estan repartits d'aquesta manera: n'hi ha 16 a un llibret d'unes 140 pàgines publicat en el nostre poble l'any 1929. Aquest llibre té ara per a nosaltres tot l'encant de les coses bones que, pel pas del temps, ai!, van tornant velles, du un pròleg d'Andreu Ferrer (l'inoblidable Mestre *Sagrístà*) i estant —no cal dir-ho— escrit ben correctament demostra, això no obstant, que per aquelles saons de 1929 encara no havien arribat per tot arreu

les Normes d'en Fabra ni hi havia tampoc tants de normalitzadors i normalitzadores que pasturaven, com ara pasturen per tot arreu.

Ja hem dit que dels 40 articles (*Croquis*) n'hi ha 16 en el llibret esmentat; els altres 25, poc més o manco, els trobam fàcilment en el nostre periòdic local BELLPUIG a partir de 1960, tirant per amunt. Aquelles persones, doncs, que vulguin fruir de bon de veres d'una prosa mallorquina autèntica, ben assaonada, que llegeixin els *Croquis Artanencs* del P. Ginard Bauçà, amb la seguretat que no romandran defraudades.

Els *Croquis Artanencs* foren producte, com ja hem apuntat, d'una amor forta i d'una simpatia perllongada del seu autor vers el nostre poble, i això, a dir ver, és ben d'agrair. Vegem tot seguit algunes de les coses que diu el P. Ginard en el Pòrtic del llibre de l'any 29 que corroboren el que acabam d'exposar: «Es amb una gran temor que comensam la bella tasca que l'amor a Artà ens imposa i tenim ànsia de que ens fallin les forces i ens hagem d'aturar a mitjan camí. Estic enamorat d'Artà i vull parlar-ne, si no vos sap greu, lectors artanencs, car sempre de l'abundància del cor la boca en parla. Voldria fer-vos pujar en romiatge d'amor i art an el palau o castell de vostra Regina qui vel-la damunt el poble i damunt les eres i sementers; poder-vos revelar l'ànima del vostre paisatge, ungit de quietut i poesia; declarar-vos la bellesa sempre novella de les vostres muntanyes que, quan les besa el sol d'estiu, semblen transfigurades i que son els titans qui vel-len i guarden el poble...».

Es una llàstima que els *Croquis Artanencs* del P. Ginard no estiguin tots reunits en un sol tom, els del llibre del 29 i els que veren la llum al periòdic BELLPUIG. Seria una obra sobre la nostra comarca ben interessant i ben amena. ¿Qui seria el valent que prengués les massions de dur això a bon port? Des d'ara ja té la nostra cordial enhorabona per endavant.

J. SARD

 "la Caixa"

EN ARTÀ
Servicio Cajero Automático
24 horas.